

Sveriges lantbruksuniversitet
Fakulteten för naturresurser och lantbruksvetenskap
Institutionen för ekonomi

Hur kredithandläggare lantbruk i sina kreditgivningsstrategier beaktar den potentiella riskfaktorn att säkerheten i form av åkermark faller i värde

How credit managers in their lending strategies is taking into account the potential risk factor of that security in the form of arable land falls in value

*Olof Wassberg
Jesper Åkerblom*

Hur kredithandläggare lantbruk i sina kreditgivningsstrategier beaktar den potentiella riskfaktorn att säkerheten i form av åkermark faller i värde

How credit managers in their lending strategies is taking into account the potential risk factor of that security in the form of arable land falls in value

*Olof Wassberg
Jesper Åkerblom*

Handledare: Hans Andersson, Sveriges lantbruksuniversitet,
Institutionen för ekonomi

Examinator: Karin Hakelius, Sveriges lantbruksuniversitet,
Institutionen för ekonomi

Omfattning: 30 hp

Nivå och fördjupning: Avancerad D

Kurstitel: Självständigt arbete i företagsekonomi D

Kurskod: EX0539

Program/Utbildning: Agronomprogrammet, ekonomisk inriktning

Utgivningsort: Uppsala

Utgivningsår: 2011

Serienamn: Examensarbete

Nr: 663

ISSN 1401-4084

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: Kreditgivning, åkermarksvärde, marknadsvärde och produktionsvärde.

Sveriges lantbruksuniversitet
Fakulteten för naturresurser och lantbruksvetenskap
Institutionen för ekonomi

Tillkännagivande

Till att börja med vill vi rikta ett stort tack till vår handledare professor Hans Andersson på institutionen för ekonomi vid Sveriges lantbruksuniversitet för stöd och hjälp under arbetets gång. Hans engagemang och stora kunnande inom ämnet har på ett positivt sätt bidraget till det slutgiltiga arbetet.

Vi vill även rikta ett stort tack till LRF Konsult och då i synnerhet Lars-Göran Svensson, som kommit med goda tips och idéer under arbetets gång.

Vidare vill vi även tacka universitetslektor Mikael Andersson på institutionen för ekonomi vid Sveriges lantbruksuniversitet för all hjälp med tolkning och framställning av de statistiska resultaten.

Abstract

The increase in farmland value in Sweden's plain areas is a well known fact in today's Swedish agricultural. In connection with the fluctuating prices of crops and inputs, are increasing the risk exposure to agriculture. The increased value of agricultural land has in Sweden over the years been due to a high demand for land that has existed and exists in Sweden. The increasing demand is linked to a structural rationalization of Swedish agriculture, leading to fewer and larger farm units (www, privataaffärer, Carl Johan Jurss).

The purpose of this study is to examine the potential risks associated with the farmland value falls or remains unchanged, according to a farm credit administrator's perspective. The idea is to get a picture of the main factors taken into account when lending and the problems with falling or stable land prices into account when lending. To analyze the results, appropriate theories used. The work has been performed in cooperation with LRF Konsult.

The study was conducted with the help of a literature survey and a quantitative study of the survey questionnaire form. 150 agricultural credit managers have participated in the survey. The participating credit managers operating in one of Sweden's three plain areas and working in any of the Swedish banks that have an agricultural and forest department in all of the three areas.

The results show that, the risk of falling or stable land prices, considered a relatively high degree. The results show that the factors that credit managers care most about is farming company's ability to repay and how skillful the farmer is to manage and operate its business. The results also show that a relatively risky investment can not be compensated by more stringent lending conditions. The results also show that the credit officers' own subjective assessment, there is a correlation between the declining profitability of farming and the risk of falling or declining land prices, which means that when profitability drops increases the risk of a decline in farmland prices.

Sammanfattning

Den stora värdeökningen med avseende på åkermarkspriset i Sveriges slättbygder är ett välkänt faktum i dagens lantbruks Sverige. I samband med fluktuerande priser på avsalugrödor och insatsvaror ökar dock riskexponeringen för lantbruket. Den värdeökning som åkermarken haft i Sverige under åren har berott på en stor efterfrågan på mark som har rått och råder i Sverige. Den ökande efterfrågan hänger ihop med en strukturrationalisering inom svenskt lantbruk, vilket leder till större och färre lantbruksenheter (www, privataffärer, Carl Johan Jurss).

Syftet med denna studie är att undersöka den potentiella risken att åkermarkens värde faller eller är oförändrat, utifrån en lantbrukskredithandläggares perspektiv. Tanken är att få en bild av vilka faktorer som främst beaktas vid en kreditgivning och hur problematiken med fallande eller oförändrade åkermarkspriser beaktas vid en kreditgivning. För att analysera resultaten har lämpliga teorier använts. Examensarbetet har utförts i samarbete med LRF Konsult.

Studien har utförts med hjälp av en litteraturundersökning samt en kvantitativ studie i enkätfrågeform. 150 lantbrukskredithandläggare har deltagit i undersökningen. De deltagande kredithandläggarna är verksamma i något av Sveriges tre slättbygdsområden och arbetar på någon av de svenska bankerna som har en jord- och skogsavdelning i samtliga av de tre områdena.

Resultaten visar på att, risken för fallande eller oförändrade åkermarkspriser, beaktas i förhållandevis hög grad. Resultaten visar att de faktorer som kredithandläggarna lägger störst vikt vid är lantbruksföretagets återbetalningsförmåga och hur skickliga lantbrukaren är att leda och driva sitt företag. Resultaten visar även att en förhållandevis riskfylld investering inte kan kompenseras med hjälp av mer strikta lånevillkor. Resultaten visar även på att det enligt kredithandläggarnas egna subjektiva bedömning finns en korrelation mellan sjunkande lönsamhet inom lantbruket och risken för fallande eller avtagande åkermarkspriser. Vilket gör att då lönsamheten sjunker ökar risken för sjunkande åkermarkspriset.

Innehållsförteckning

1 INLEDNING	1
1.1 BAKGRUND	1
1.2 PROBLEM	3
1.3 SYFTE.....	4
1.4 AVGRÄNSNINGAR	4
1.5 DISPOSITION.....	4
2 LITTERATURSTUDIE	5
2.1 RISKHANTERING	5
2.2 ASYMMETRISK INFORMATION.....	7
2.3 FINANSIELL STRESS.....	8
3 TEORI.....	10
3.1 AGENTTEORI.....	10
3.2 KREDITGIVNING.....	11
3.3 RISKBEGREPPET	13
3.3.1 Riskbedömning.....	13
3.3.2 Riskklassificering	13
3.3.3 Riskteori	14
3.3.3.1 Kreditrisk	14
3.3.3.2 Marknadsrisk.....	14
3.3.3.3 Produktions- och kvalitetsrisk	14
3.3.3.4 Strategisk risk.....	14
3.4 HYPOTESER.....	15
4 METOD	17
4.1 STUDIENS METODIK	17
4.1.1 Val av metod.....	17
4.2 VAL AV ANALYSMETOD	18
4.3 AVGRÄNSNINGAR ENKÄTUNDERSÖKNING.....	19
4.4 ENKÄTENS UTFORMNING	19
4.4.1 Enkätfrågornas syfte	19
4.4.2 Möjliga felkällor i enkätundersökningen	20
5 RESULTAT	21
5.1 ASYMMETRISK INFORMATION	21
5.2 BANKERNAS RISKHANTERING	23
5.3 KREDITGIVNINGSAKTORER	34
6 ANALYS	38
6.1 ASYMMETRISK INFORMATION	38
6.2 BANKERNAS RISKHANTERING	39
6.3 KREDITGIVNINGSAKTORER	42
7 SLUTSATSER.....	44
7.1 ASYMMETRISK INFORMATION	44
7.2 BANKERNAS RISKHANTERING	44
7.3 KREDITGIVNINGSAKTORER	45
8. FRAMTIDA STUDIER.....	45
REFERENSER.....	46
LITTERATUR	46
INTERNET.....	47
PERSONLIGA MEDDELANDE	47

BILAGOR	48
ENKÄTUNDERSÖKNING	48
FÖLJEBREV TILL KREDITHANDLÄGGARNA	55
PÅMINNELSEUTSKICK TILL KREDITHANDLÄGGARNA	56

1 Inledning

”Låneskulden för svenska bönder är rekordhög. Priserna på åkermark har fördubblats på fem år och det syns inga tecken på avmattning”(Svd, 2010-04-12).

1.1 Bakgrund

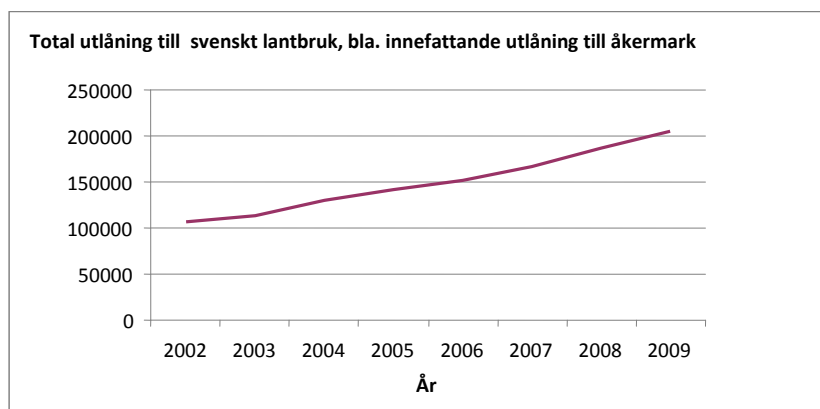
Köp av åkermark i Sverige är en kapitalkrävande investering. Det genomsnittliga priset på åkermark i Sverige ligger på 47 900 kr/ha, där slätbygdsområdena står för de allra högsta prisnivåerna. Värdet på åkermark har sedan EU-inträdet 1995 och fram till 2009 ökat med 271 % (Jordbruksverket, 2010).

Ökande priser på åkermark beror på att efterfrågan på mark är stor samtidigt som utbudet är förhållandevis lågt. Priserna förklaras av en omfattande strukturrationalisering inom lantbruket vilket har till följd att lantbruksföretagen blir färre och större (www, privataffärer, Carl Johan Jurss).

Värdeökningen på åkermark har bidragit till att köp av åkermark har betraktats som en förhållandevis säker investering över tiden. Det finns även en stark tilltro att åkermarken långsiktigt kommer att behålla sitt värde. Undersökningar visar att en tredjedel av Sveriges lantbrukare tror på en fortsatt stark positiv utveckling av åkermarksvärdet och resterande två tredjedelar av lantbrukarna tror att värdet kommer att ligga kvar på samma nivå ett tag framöver (Lantbruksbarometern, 2010).

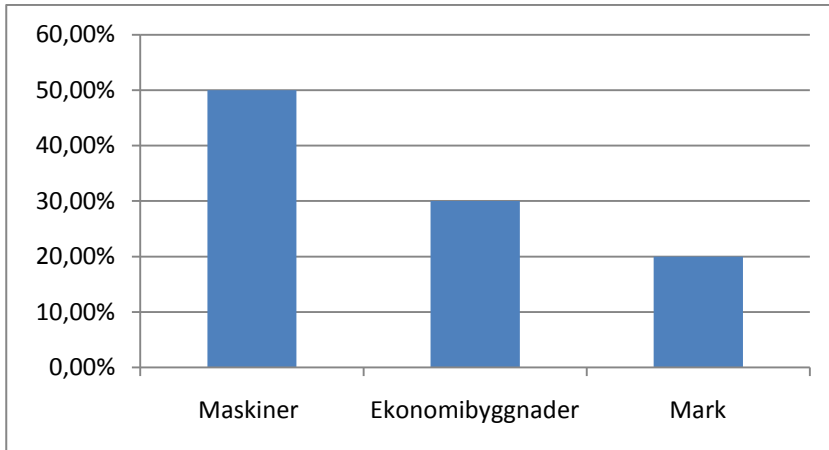
Enligt (Eklund, 2005) förklaras värdeökningen av en ökad lönsamhet. Dock visar det sig att endast 24 % av de aktiva lantbrukarna upplever en god lönsamhet i deras företag och hela 50 % säger sig ha dålig lönsamhet i sina lantbruksföretag (Lantbruksbarometern, 2010).

Värdeökningen på åkermark har lett till ett ökat belåningsutrymme för lantbrukarna. Det ökade belåningsutrymmet avspeglar sig i nivån på beviljade krediter till lantbrukare. Mellan åren 2002 och 2010, ökade den totala utlåningen till lantbruksnäringen från 107 100 miljoner kronor till 204 725 miljoner kronor, vilket motsvarar en procentuell ökning på närmare 100 % (Lantbruksbarometern, 2010).

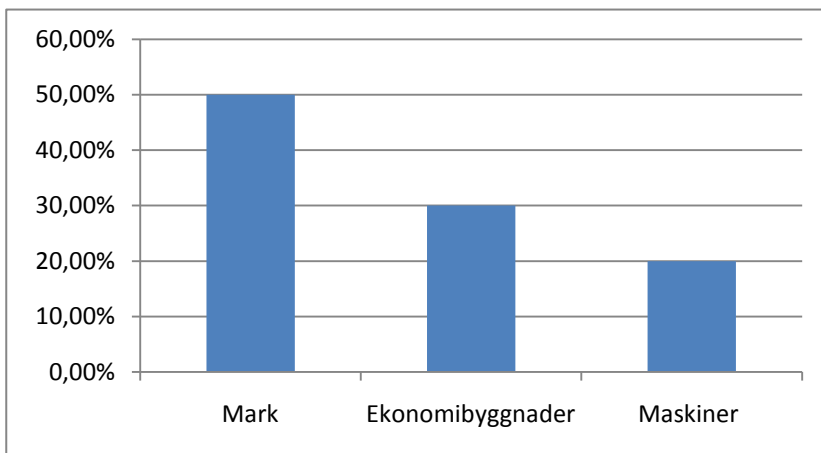

Figur 1: Bakgrund, Lantbrukets skuldsättning. (Egen bearbetning, Lantbruksbarometern, 2010)

Fler än hälften av lantbruksföretagen uppger att de tagit lån någon gång under de senaste tre åren. Av dem som uppgett att de tagit lån de senaste tre åren har hälften av lantbruksföretagen investerat i maskiner, 30 % i ekonomibygnader och 20 % i mark. När den totala utlåningen analyseras så blir förhållandena de omvända. Då utgör den utlånande volymen för markköp ungefär hälften av den totala utlåningen (Lantbruksbarometern, 2010).

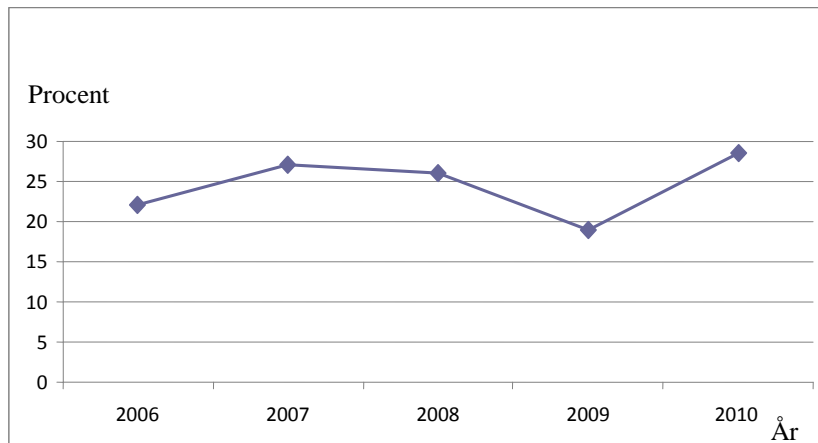
Figur 2: Bakgrund, Utlånad volym fördelad efter ändamål. (Egen bearbetning, enligt lantbruksbarometern 2010)

Figur 3: Bakgrund, Utlånad volym fördelad efter kapitalmängd. (Egen bearbetning enligt lantbruksbarometern 2010)

1.2 Problem

Antalet konkurser bland företag inom lantbruksnäringen har ökat något under de senaste åren (Sveriges Riksbank, 2009). Mellan perioden, januari månad 2009 och oktober månad 2010, gick 102 st. lantbruksföretag i konkurs (www, scb). Antalet konkurser bland lantbruksföretag beror till stor del på skillnader i lönsamhet mellan åren, vilket har varit ett faktum de senaste tio åren. Det är väsentligt att lantbrukaren har en god likviditetsplanering över åren för att kunna hantera löpande kortfristiga skulder. År 2009 ökade de krediter som gick till att täcka förluster och behålla ett rimligt rörelsekapital i lantbruksföretagen (Lantbruksbarometern, 2010).

Figur 4: Problem, Driftresultat- finansnetto/ omsättning (Egen bearbetning Lantbruksbarometern, 2010)

Det är inte långsiktigt hållbart för lantbruksföretag att genom upplåning kompensera svaga ekonomiska resultat. När ett lantbruksföretag kontinuerligt kompenserar dåliga resultat med upplåning kan det leda till att lantbrukaren hamnar på obestånd och tvingas sälja av tillgångar (Collender, 1999). En sådan situation kan vara ett faktum även om värdetillväxten i lantbruksfastigheten är stabilt positiv och ränteläget är gynnsamt. Förklaringen är att om det inte föreligger en god långsiktig avkastning dvs. återbetalningsförmåga, är risken för konkurs betydande (Ryan & Stam, 1999).

En undersökning rörande krediter till lantbruksföretag som gjordes i USA mellan åren 1997 och 2002 av (Barry et al, 2004) visar att bankerna hade svårigheter att anpassa sina lånevillkor till den specifika låntagaren. Problemet åskådliggörs av att många av de större och mer etablerade bankerna har ett system för att dela in sina låntagare i olika riskklasser. Dock visar det sig att systemet inte tillämpas av de mindre bankerna. Syftet med att dela in låntagarna i olika riskklasser är att anpassa räntan efter låntagarens riskklass. De banker som inte använde sig av ett system för indelning av låntagare i riskklasser tillämpar samma villkor för samtliga låntagare (Barry et al, 2004)

Riskklassificering har som utgångspunkt att försöka minska kreditförlusterna genom att sätta en mer rättvisande ränta på låntagarens kredit. Svårigheten med att dela in lantbruksföretagen i olika riskklasser är att det finns ett flertal risker som måste beaktas. En annan aspekt är svårigheten att bedöma vilka risker som lantbrukaren förväntas möta i framtiden (Barry et al, 2004). Det är extra problematiskt att bedöma en lantbrukares riskklass då lantbruksföretaget har många olika produktionsgrenar vilka påverkar den totala verksamhetens resultat.

Dessutom tillkommer ytterligare aspekter vilka har med företagarens attityd och erfarenhet att göra och dessa aspekter är mycket svårbedömda (Barry et al, 2001). De aspekter som tas upp i detta stycke med skiftande resultat över åren, belåningsgrad, riskklasser och lantbrukarnas förmåga att driva sitt företag kommer att påverka kredithandläggarnas agerande vid en kreditförfrågan. Problemet för kredithandläggarna är att bedöma och analysera dessa faktorer på ett rättfärdigt sätt vid varje enskilt fall. Dessa aspekter mynnar ut i arbetets frågeställning; Hur kredithandläggare lantbruk i sina kreditgivningsstrategier beaktar den potentiella riskfaktorn att säkerheten i form av åkermark faller i värde eller är oförändrad?

1.3 Syfte

Arbetet syftar till att huvudsakligen analysera *hur kredithandläggare lantbruk i sina kreditgivningsstrategier beaktar den potentiella riskfaktorn att säkerheten i form av åkermark faller i värde eller är oförändrad.*

Dessutom syftar arbetet till att analysera;

- *Informationsutbytet mellan kreditgivare och låntagare samt dess påverkan på kreditvillkoren.*
- *Kredithandläggarnas övergripande riskhantering rörande lantbrukskrediter.*
- *Påverkande faktorer vid kreditgivning och dess påverkan på kreditvillkoren.*

1.4 Avgränsningar

Arbetet har avgränsats till att rikta sig mot säkerhetens värde i form av åkermark inom slättbygdsområden (Mälardalen, Östergötland, Västergötland, Halland samt södra Skåne). Avgränsningen har gjorts för att minska antalet kredithandläggare med allt för stort antal låntagare som innehar skogsfastigheter som säkerhet.

1.5 Disposition

Kapitel 2- Litteraturstudie

I kapitel 2 görs en sammanfattande genomgång av tidigare studier rörande; Bankernas riskhantering samt hur bankerna påverkas av sjunkande värde på krediternas säkerheter.

Kapitel 3- Teoretiskt ramverk

Detta kapitel beskriver de teorier som arbetet grundas på. Aktuella teorier är risk och finansieringsteori samt principal och agentteori.

Kapitel 4- Metod och genomförande

Här beskrivs studiens genomförande och val av metod vilken grundar sig på enkätundersökning.

Kapitel 5- Resultat

Det femte kapitlet beskriver resultatet av enkätundersökningen.

Kapitel 6- Analys av resultat

I det sjätte kapitlet redovisas resultatet av enkätundersökningen och resultatet analyseras utifrån teorin.

Kapitel 7- Slutsatser

2 Litteraturstudie

Detta kapitel tar upp en sammanfattning av tidigare studier inom bankernas och lantbrukarens riskhantering och även studier inom lantbrukaren och bankernas informationsflöde mellan varandra.

2.1 Riskhantering

I en studie av Barry et al (2001) baserad på data från Illinois farm business & farm management association analyseras hur gårdens storlek påverkar dess rörelseresultat. Studien beaktar hur faktorer såsom gårdens finansiella struktur och andra strukturella aspekter så som lantbrukarens ålder, val av gröda, graden av diversifiering med mera påverkar den ekonomiska risken. Den första aspekt som undersöks i studien är hur gårdens storlek relateras till den ekonomiska risk som företaget möter. Studien visar att skillnader i gårdsstorlek är sammanlänkade med graden av risk och stordriftsfördelar. Bland de hypoteser som studien utgår ifrån är att graden av ekonomisk risk avtar då gårdens storlek ökar.

I studien visar Barry et al (2001) att det relativa priset och avkastningen på grödan påverkar den ekonomiska risken. Barry et al (2001) visar hur högre avsalupriser och avkastning på grödor jämfört med genomsnittliga värden från avsalupriser och skördenivåer, påverkar gårdens ekonomiska risk. Studien visar dessutom vilka strategier som lantbrukaren tillämpar för att uppnå ett högre medelpris på sina avsalugrödor. Den tredje aspekten som Barry et al (2001) undersöker är hur gårdens driftsinriktning och dess diversifieringsgrad förhåller sig till den ekonomiska risken. En driftsinriktning med ett jämt långsiktigt resultat över åren, ger en lägre ekonomisk risk än en driftsinriktning vars resultat varierar stort. Barry et al (2001) visar även att ett nystartat företag ofta möter en högre grad av ekonomisk risk, då de i många fall har en högre belåningsgrad än mer etablerade företag. Företagets finansiella struktur påverkar även den grad av ekonomisk risk som företaget möter. Företagets finansiella struktur kan uppskattas genom att t.ex. studera företagets soliditet. Lantbruk med en låg soliditet möter en högre ekonomisk risk enligt Barry et al (2001).

I en studie 2002 undersöker Bessies hur banker agerar för att minimera kreditförluster som beror på oförutsedda händelser. Banker i länder som Frankrike, Sverige och Australien drabbades hårt av krisen under den första halvan av 1990-talet. Resultatet av denna finansiella kris blev att finansinspektionen i Sverige skärpte sina kontroller av bankerna, vilket ledde till att bankerna fick omarbete sina portföljer och avveckla de mest riskfulla krediterna.

Bessies (2002) studerar bankernas agerande ur ett historiskt perspektiv. Enligt Bessies (2002) visar det sig att bankernas verksamhet följer ett givet mönster. Det visar sig att bankerna gärna strävar efter en kraftig tillväxt under förutsättningen att det inte finns någon ände på den uppåtgående konjunkturen. Då konjunkturläget skiftar och vänder neråt ändrar bankerna sina strategier och försäkras sig om att samma oförutsedda händelser som har påverkat dem negativt tidigare inte inträffar igen. Dock kommer antagligen den oförutsedda händelsen som drabbar bankerna inte vara av exakt samma karaktär som de tidigare drabbats av (Bessies, 2002). Strategin leder till att de riskskyddsstrategier som bankerna har till följd av historiska händelser, inte kommer att vara ett givet skydd mot framtida oförutsedda händelser. Den problematik som Bessies (2002) tar upp i sin studie är hur bankerna ska bryta denna cykel och anpassa sin riskprofil innan nästa lågkonjunktur inträffar.

Enligt Bessies (2002) grundar sig bankens strategi på tre huvudelement. Det första elementet utgörs av en förståelse för förhållandet mellan risk och företagets vinst. Den andra faktorn som bankerna bör beakta enligt Bessies (2002) i sin riskstrategi är, vilken grad av finansiell påverkan som en extrem händelse kan innebära. Detta görs genom att bryta ner riskstrategin i olika riskmodeller. Det sista elementet utgörs av beslutsfattande och aktivitetsledning, för att skapa en verktygslåda innehållande konsekventa strategier för affärsverksamhetsbeslut (Bessies, 2002).

I Boehlje (2002) tar författaren upp den förändring som sker inom lantbruksnäringen. Ny teknik tillsammans med effektivisering av gammal teknik leder till en snabb utveckling. Enligt Boehlje (2002) måste lantbrukaren ha en god informationsström för att kunna följa utvecklingen i lantbruksnäringen. Den snabba utvecklingen och de nya utmaningarna, såsom den snabba teknik utvecklingen och det allt större behovet av goda informationsströmmar, som lantbruksnäringen står inför leder till större möjligheter till ökad vinst från år till år. Detta gäller både för låntagare och för långivare i ett företagsperspektiv, vilket även leder till att nya typer av risker uppstår samt att befintliga risker ökar eller minskar. Då riskerna förändras leder det till en förändring i riskpreferenserna hos låntagaren och långivaren, vilket kan leda till att riskpreferenserna alltmer divergeras. De nya riskperspektiven som Boehlje (2002) klassificerar anges i de fyra nedanstående kategorierna;

Kreditrisken innefattar risken för att låntagarens återbetalningsförmåga försämras samt att det kan ske en värdeminskning på säkerheten vilket ökar långivarens risk för finansiella förluster.

Marknadsrisk är risken för negativa förändringar med avseende på råvarupriser, räntor och valutakurser.

Strategisk risk innefattar risken för att låntagaren har svårigheter med att leda och driva sitt företag samt att anpassa sin verksamhet till nya lagar och politiska beslut.

Produktions och kvalitetsrisk innefattar risken för att lantbruksföretagets resultat påverkas negativt på grund av t.ex. extrema väderförhållanden, sjukdoms- och skadeinsektangrepp på grödan samt maskintekniska faktorer.

Vidare visar (Boehlje, 2002) i sina studier på de risker företag möter då de etablerar sig på nya marknader. Företag som är först in på en ny marknad med en ny produkt har störst chans att etablera sig och uppnå betydande marknadsandelar. De företag som etablerar sig senare på den nya marknaden kan endast tillförsäkra sig marknadsandelar genom att erbjuda bättre produkter och bättre service, vilket ofta innebär en hög kostnad och lägre vinstmarginal. En annan möjlighet för de företag som är sena på den nya marknaden är att tillförsäkra sig marknadsandelar genom att "prisa" in sig, dvs. erbjuda samma produkter till lägre pris. Ett exempel på detta är då en bank som inte varit aktiv i jord och skog affärer försöker med bättre lånevillkor "prisa" in sig på marknaden. Detta leder till lägre marginaler för samtliga företag på marknaden (Boehlje, 2002).

Barry och Ellinger (1989) studie visar på fördelarna och möjligheterna med att klassificera låntagare i olika grupper efter deras finansiella situation. Utifrån studien vill författarna skapa en modell som visar på sambandet över tiden mellan företagets finansiella status och deras finansieringsvillkor.

2.2 Asymmetrisk information

En studie av Wang et al (2002) beskriver bland annat de risker som uppkommer då lånefinansierat kapital används inom lantbrukssektorn. Med lånefinansierat kapital uppkommer finansiell risk som kan reduceras om externt finansierat kapital används istället. Principal och agent problem finns enligt Wang et al (2002) inom alla marknader med asymmetrisk information. För att belysa den asymmetriska informationen använder Wang et al (2002) sig av ”The hidden action model”. Resultatet av studien är att det uppstår en skillnad mellan agenten och principalen även om de har tillgång till samma information, vilket förklarar skillnader i nedlagt arbete på uppdraget.

Även studien av Jensen et al, (1976) behandlar problematiken som kan uppstå mellan principalen och agenten, t.ex. låntagare och långgivare. Studien visar på att problemen uppstår då agenten skall handla i principalens ställe. Problemen härrör från den asymmetriska information som kan föreligga mellan agenten och principalen.

Enligt Lagerqvist et al (2001) är risken för asymmetrisk information extra stor i mindre företag och de företag som drivs av personer med begränsad erfarenhet. Följaktligen kommer kostnaden för den asymmetriska informationen att vara högre i dessa företag, vilket i sin tur leder till att finansieringsstrategierna påverkas.

Stiglitz et al (1981, 1983) studie visar på lönsamheten för de banker som vill bemöta risken med kreditförlusterna genom att bli mer återhållsamma med utlåningen istället för att öka räntan. Grossman et al (1980) påpekar även i en studie att marknadspriser inte speglar ett pris då all information finns tillgänglig. Skulle så vara fallet så skulle ingen ha incitament att skaffa fram egen information för ett beslut, vilket Stiglitz (1981) tolkar som att inga informationseffektiva jämvikter finns vilket leder till att priserna på värdepapper som handlas på en finansiell marknad inte kan grundas på all relevant information.

Arkelofs (1970) studie om ”The market of lemons” är en betydelsefull studie för den asymmetriska informationsteorin. Med hjälp av sin studie visar Arkelof (1970) att informationsproblemet kan förändra en marknad så att endast de dåliga alternativen kvarstår eller till och med att marknaden raderas helt. Denna artikel belyser problematiken som kan uppkomma då produkterna som bjuds ut på marknaden är av olika kvalitet. Köparen kan inte veta vilken av produkterna som är av bra kvalitet och vilken som är av sämre kvalitet. Detta medför att denne inte vill betala det pris för produkten som den skulle ha gjort om han/hon visste att produkten var av bra kvalitet. Vilket har till följd att priserna blir lägre i detta fall, än om endast bra produkter skulle ha bjudits ut. Säljarna kommer inte att bjuda ut bra produkter om köparen inte är beredd att betala ett mervärde för dem (Arkelof, 1970).

Mishkin (1990) förklarar varför och hur ekonomiska kriser uppkommer och vad som kan göras för att förhindra dem. Mishkins studie från 1990 behandlar problemet med adverse selection som George Arkelof (1970) utgick ifrån. Mishkin visar på att problemet med ”adverse selection” även finns mellan låntagare och långgivare. Låntagaren har ett informations övertag jämfört med långgivaren som denne kommer att utnyttja. Adverse selection uppstår om långgivaren inte kan klassificera sina låntagare så att de låntagare som har en låg riskprofil inte får samma lånevillkor som låntagarna med en hög riskprofil. Då detta inte kan ske kommer de låntagare med låg riskprofil pröva en annan långgivare.

Nygaard et al (2002) utgår från agentteorins grunder och bygger upp en modell utifrån sex antagande, se nedan. Antaganden baseras på en agent och principalsituation som kan uppkomma vid t.ex. en kreditansökan.

- Principalen och agenten är nyttomaximerare
- Finns en målkonflikt mellan agenten och principalen
- Informationen mellan principalen och agenten är assymetrisk
- Agenten kan handla opportunistiskt
- Agenten handlar begränsat rationellt
- Agenten är riskovillig

De senaste årens ökning av priset på åkermark har lett till studier där markprisets ökning analyseras utifrån produktivitet, storlek och andra marktillhörande aspekter. Guillins et al (2009) studie har sin utgångspunkt i USA i Oklahoma där åkermarkspriset de senaste åren ökat avsevärt. En förklaring är att marknadsvärdet inte enbart kopplas till produktionsvärdet, utan även icke lantbruksrelaterad åkermarksanvändning driver upp priserna på lantbruksfastigheter. Enligt Gullins et al (2009) kan detta visas genom att arrendepriiserna har ökat med 15 % medan åkermarkspriset har ökat med 32 %, sett över en sju års period.

Åkermarkens marknadsvärde skall enligt den ekonomiska teorin kunna beräknas via nettonuvärdet av framtida intäkter på åkermarken (Guillins et al, 2009). Guillins et al (2009) studie framhäver ”the capitalization formeln” för att beräkna åkermarkens marknadsvärde, $\text{åkermarksvärdet} = \text{avkastning} / \text{diskonteringsräntan}$. Slutsatsen är att åkermarkens värde inte kan beräknas enbart utifrån dess produktionsvärde. I dagsläget måste fler faktorer beaktas för att kunna beräkna ett marknadsvärde enligt (Guillings et al, 2009).

2.3 Finansiell stress

Franks (1998) klargör begreppet finansiell stress, vilket innebär att företaget har en hög belåningsgrad vilket har till följd att företagets ekonomiska risksituation är hög. Finansiell stress har varit ett accepterat mått även längre tillbaka i tiden bland annat av Harrison et al (1989), beskriven i Franks (1998), som undersöker hur brittiska lantbrukare gjorde för att klara sig igenom den brittiska lågkonjunkturen under 1980- talet. Studien visar att 45 % ökade produktionen, 32 % minskade kostnaderna för sina insatsvaror, 17 % använde sig av ekonomisk rådgivning och de övriga 5 % sålde av tillgångar för att på så sätt sänka belåningsgraden. Utifrån detta resultat undersöker Franks (1998) den finansiella stressen hos lantbruksföretag. Andra modeller tar hänsyn till endast företag som gått i konkurs eller är på obestånd. Franks (1998) modell bygger på olika variabler som påverkar den finansiella strukturen. Beroende på kombinationen av variablerna delas lantbrukarna in i grupper om olika mycket finansiell stress.

Franks (1998) visar att företagare med hög skuldsättningsgrad blir tvungna att förbättra resultatet. Om räntorna ökar kommer dessa företagare bli utsatta för en högre grad av finansiell stress. För att komma ur en finansiell stressituation kan företagaren göra nyinvesteringar, vilka ökar företagets avkastning men även höjer belåningsgraden varpå den finansiella stressen ökar istället för att den sjunker. I Franks (1998) modell går det att skilja på företag med hög avkastning på det egna kapitalet och företag med hög avkastning på det totala kapitalet. Franks (1998) visar att en hög avkastning på det totala kapitalet där en stor del är finansierat med lånat kapital ökar risken för finansiell stress jämfört med om företagaren har hög avkastning på det egna kapitalet vilket leder till att risken för finansiell stress sjunker. Resonemanget stödjer ovanstående påstående att hög belåningsgrad leder till finansiell stress pga. höga räntekostnader.

För att minska risken för finansiell stress kan, enligt Franks (1998), en omstrukturering av balansräkningen genomföras så att räntekostnaderna sjunker och avkastningen på det egna kapitalet ökar. Med detta visar Franks (1998) att avkastningen på det egna kapitalet är av större betydelse än avkastningen på det totala kapitalet. För att på ett korrekt sätt kunna mäta kreditvärdigheten hos en företagare använder kreditgivaren sig av både avkastning på det totala och på det egna kapitalet, där avkastningen på det egna kapitalet kan visa på företagarens inkomstsituation. Franks (1998) visar även tydligt att olika inriktningar i verksamheten tenderar att klassificera företagen i olika grupper för finansiell stress. Den acceptabla belåningsgraden för att inte ligga i riskzonen för finansiell stress, kan därför variera beroende på företagets driftsinriktning.

3 Teori

Detta kapitel tar upp de tre olika teorierna som används i studien.

3.1 Agentteori

Inom agentteorin behandlas problem rörande informationsflödet som kan förekomma mellan två parter där den ena parten har tillgång till mer information än den andra. I fallet med låntagare och långgivare så har låntagaren mer information än långgivaren, vilket beror på att låntagaren vet mer om investeringen än långgivaren (Jensen et al, 1976).

Detta kommer att leda till ”Adverse selection” vilket innebär att låntagaren kan utnyttja situationen, t.ex. genom att undanhålla information om projektet, på bekostnad av långgivaren. Adverse selection har till följd att långgivare blir mer riskaversa¹ gentemot låntagarna vilket innebär att räntan tenderar att sättas med utgångspunkt från en medelriskklass. Detta får till följd att låntagare med säkra investeringar får en högre ränta än om ingen informationsasymmetri hade förelegat (Mishkin, 1990).

Agentteorin utgår från två parter, agent och principal. I fallet mellan långgivare och låntagare, är långgivaren agenten och låntagaren principalen. Med hjälp av agentteorin har (Nygaard et al, 2002) utvecklat sex antagande:

I det första antagandet utgår teorin från att både principalen och agenten är nyttomaximerare, vilket innebär att de vill åstadkomma så stor nytta som möjligt för sig själva. Den nytta som den ena parten förskansar sig kommer att bli en kostnad för den andra parten (Nygaard et al, 2002).

Det andra antagandet utgår från att det mellan agenten och principalen finns en målkonflikt, vilket enligt Nygaard et al (2002) beror på att det finns en skillnad mellan parternas nyttofunktioner.

Det tredje antagandet tar sin utgångspunkt i att informationen mellan agenten och principalen är asymmetrisk (Nygaard et al, 2002). Asymmetrisk information kan ge upphov till kreditrisk, vilket enligt Bessis, (2002) är risken för att kredittagaren misslyckas med sina åtagande. Kreditrisken uppkommer då principalen (låntagaren) har mer information än vad agenten (långgivaren) har tillgång till (Mishkin, 1990). Alla organisationer med asymmetrisk information har också principal/agent problem (Wang, 2002). Detta kan bero på att låntagaren ofta har bättre information om det drifttekniska på sitt företag än vad långgivaren har (Nygaard et al, 2002).

Det faktum att agenten kan handla opportunistiskt är det fjärde antagandet vilket härrör sig från att vid kontraktets utformande kan viss information ändras eller förvrängas från agentens sida för att denne skall få en fördel gentemot principalen (Nygaard et al, 2002).

Agenten handlar begränsat rationellt enligt Nygaards et al (2002) vilket är det femte antagandet, eftersom det är omöjligt att vara fullt rationell. Detta antagande kan leda till att kontrakten inte blir teoretiskt korrekt utformade.

---

¹ Motvilja att ta risker.

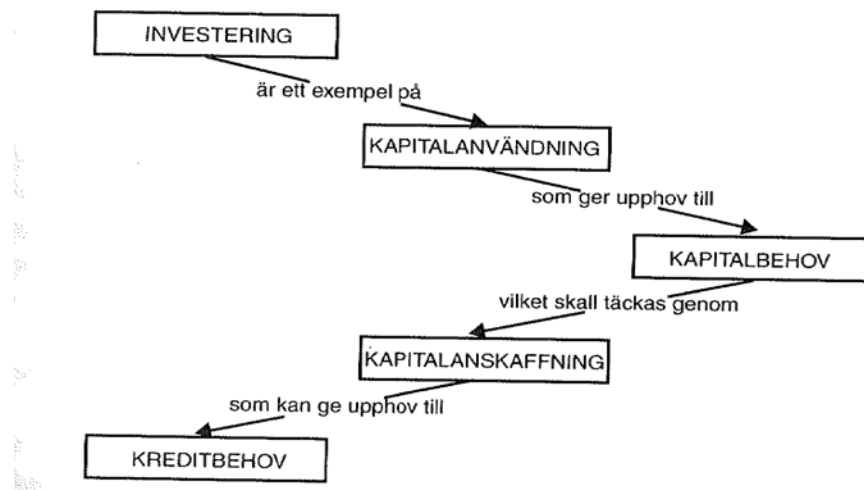
Med det sjätte antagandet, då agenten är riskovillig, utgår teorin från att agenten inte vill ta någon risk men blir påtvingad ett ökat risktagande då kontraktet ingås. Beroende på storlek på risken kommer agenten att kräva kompensation (Nygaard et al 2002).

Enligt Mishkin (1990) har bankerna ett stort ansvar vad beträffar att minska risken för asymmetrisk information. Mishkin (1990) menar att bankerna har kunskap och erfarenhet om att samla information om låntagaren och deras företag. Bankerna har också god förmåga att kunna klassificera sina låntagare i olika klasser till en rimlig kostnad enligt Mishkin (1990). Bankernas fördel vid informationsinsamlingen baseras i hög grad på deras förmåga att upprätta och underhålla en lång och varaktig affärsrelation med sina låntagare.

3.2 Kreditgivning

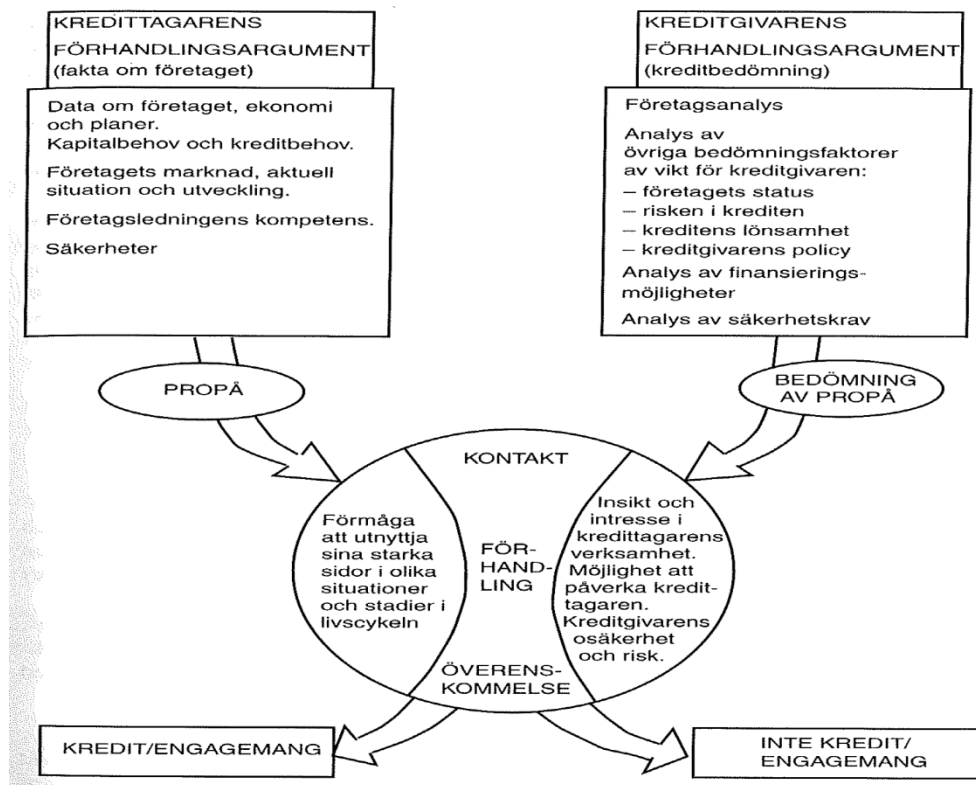
Vid nyinvesteringar uppkommer ett kapitalbehov inom företag, detta behov kan t.ex. finansieras genom företagets vinster eller genom lånefinansierat kapital. Vid ett kapitalbehov uppkommer alltså ett kreditbehov som kan härledas enligt figur 5 nedan.

Det är viktigt och nödvändigt för kreditgivaren att bilda sig en egen uppfattning om kreditbehovet vid en investering, detta görs dels genom beräkningar utifrån prognoser och planer för investeringen, men också genom historiska resultat (Broome, 1998).

Figur 5: Teori, Kreditgivning, kreditbehovs härledning, (Tegin, 1997).

Både kredittagaren och kreditgivaren är ofta av vinstorienterad karaktär. De strävar efter lägsta kostnad respektive högsta vinst på krediten. Följaktligen förekommer en förhandling mellan kredittagaren och kreditgivaren vilken definieras enligt figur 6 nedan (Broome, 1998).

Figur 6: Teori, Kreditgivning, Kreditförhandling, (Broome, 1998).

Vid en kreditgivning utgår ofta kredittagaren från påstående som står angivet i figur 6 under företagsanalys. Först måste kredittagaren undersöka vilket kreditbehov företaget har. Detta görs som tidigare beskrivits genom att beräkningar av investeringens värde med utgångspunkt i historisk data. Beräkningar och marknadsundersökningar beaktas även och avser att understödja de investeringsanalyser som gjorts. Beräkningar och undersökningar mynnar ut i en kreditpropå som lämnas till kreditgivaren. Kreditpropån kan leda till asymmetriska informationsproblem vilka kan uppstå mellan kredittagaren och kreditgivaren.

För att hantera bankernas risk utgår kreditgivaren i sin tur ofta från diverse kreditgivningsfaktorer i sin analys av krediten, Broomé (1998) föreslår följande fyra faktorer:

- *Företagsanalys
- *Analys av övriga bedömningsfaktorer av vikt vid kreditgivning
- *Analys av finansieringsmöjligheter
- *Analys av säkerhetskrav

Alla kreditbedömningar behöver inte behandlas enligt dessa fyra faktorer. Ett kreditinstitut kanske har som policy att inte låna ut till vissa projekt. När de nödvändiga analyserna är gjorda börjar förhandlingen där kreditgivaren och kredittagaren jämför sina förslag och försöker komma fram till en lösning som passar båda (Broomé, 1998).

3.3 Riskbegreppet

Begreppet risk innebär faran att en slumpmässig händelse på ett negativt sätt ska påverka möjligheten att uppnå ett uppställt mål (Hamilton, 1996). Matematiskt uttryckt beskrivs risken som en ”produkt av sannolikheten för och konsekvensen av den skada som risken kan ge upphov till” (Hamilton, 1996, sid.12). Givet definitionen ovan så måste risken kunna beskrivas och beräknas på ett sätt som är fritt från känslomässiga uttryck.

3.3.1 Riskbedömning

Bankerna strävar ständigt efter att minimera sina kreditförluster, vilka uppkommer till följd av att låntagaren inte lever upp till sina åtaganden, så kallat fallissemang (Norberg, 2002).

Utlåning av kapital till projekt av skiftande karaktär är alltid förknippat med någon form av risk. För att minimera kreditförlusterna måste bankerna kartlägga de risker och den risknivå som föreligger vid varje kreditgivningssituation. Detta görs genom att prognostisera den framtida återbetalningsförmågan hos låntagaren. Genom att studera låntagarens räkenskaper och dennes finansiella historik får bankerna en bild av vilken riskklass som den specifika låntagaren hamnar i. Räntenivån för det aktuella lånet grundar sig dels på vilken riskklass som låntagaren placeras i samt även på externa faktorer såsom konjunkturläge med mera (Broome, 1998).

Bankens kreditgivning måste enligt bankrörelselagen (1987:617) föregås av en bedömning av två riskfaktorer. Dessa riskfaktorer utgörs dels av låntagarens återbetalningsförmåga samt låntagarens säkerhet. I bankrörelselagens § 2:13 står det; ”Kredit får beviljas endast om låntagaren på goda grunder kan förväntas fullgöra låneförbindelsen. Dessutom krävs betryggande säkerheter i fast eller lös egendom eller i form av borgen. Banken får dock avstå från sådan säkerhet om den anses obehövlig eller om det annars föreligger särskilda skäl för att avstå säkerhet”. Av denna lagtext framgår att bankens kreditgivning i första hand ska beakta låntagarens återbetalningsförmåga (Bankrörelselag, 1987:617). Vidare går det att utläsa i bankrörelsens 2 kapitel att banken är skyldig att bedöma låntagarens möjligheter att klara av framtida räntebetalningar, amorteringar samt kreditens slutgiltiga återbetalning.

3.3.2 Riskklassificering

Bankernas strävan efter att minimera sina kreditförluster har lett till att, som beskrivits tidigare, ett flertal av de större bankerna i västvärldens ekonomier valt att bedöma sina låntagares återbetalningsförmåga genom att dela in låntagarna i olika riskklassificeringsgrupper (Barry, 2004). Målet med riskhantering är att förfina instrumenten för att mäta risknivån, för att bättre kunna anpassa kapitalet till den specifika risknivån. Anpassningarna görs genom att prissätta lån och serviceprodukter utifrån deras specifika bidrag till den totala kapitalstocken med ledning av dess riskjusterade resultat. Bankernas riskklassificeringssystem strävar efter att utröna och sammanfatta ett flertal faktorer som anger den specifika riskklassen för den specifika låntagaren (Barry, 2004).

3.3.3 Riskteori

3.3.3.1 Kreditrisk

Kreditrisken utgörs av den potentiella finansiella förlusten som grundar sig på låntagarnas oförmåga att fullfölja sina låneåtagande. Vidare inkluderas även risken för förluster i portföljen som ett resultat av steget från en låg risknivå till en hög risknivå (Bessis, 2002). Förutsedda och oförutsedda förluster i bankens kreditportfölj beskrivs av tre huvudfaktorer:

- i: risken för fallissemang hos låntagaren; Utgörs av risken för kreditförluster som beror på felaktig riskklassificering av låntagaren.
- ii: exponeringsgrad; Utgörs av hur stor högriskkapitalnivå som bankens totala portfölj innehåller.
- iii: säkerhetsnivå; Innefattar risken för att värdet på säkerheten för det utlånade kapitalet minskar, vilket leder till en ökad risk för kreditförluster (Bessis, 2002).

3.3.3.2 Marknadsrisk

Marknadsrisken uppkommer då det t.ex. förekommer fluktuationer i räntor och växelkurser eller då värdet på obligationer, eget kapital samt råvarupriser fluktuerar. (Bessis, 2002).

3.3.3.3 Produktions- och kvalitetsrisk

Ett lantbruksföretag har en förhållandevis hög riskexponering inom ett flertal områden. I ett lantbruksföretag utgörs produktionsrisken av dels de yttre ej påverkbara riskerna så som torka, frost eller stor nederbörd. Produktionsrisken kan även kopplas samman med risken att produktionen påverkas negativt av sjukdomar som drabbar både spannmålsgrödan och animalieproduktionen. En annan viktig aspekt rörande produktionsrisk i lantbruksföretaget är risk av teknisk karaktär så som maskinkvalité, maskinservice och maskineffektivitet vilka påverkar sannolikheten att viktiga arbetsmoment sker vid rätt tillfälle (Boehlje, 2002).

3.3.3.4 Strategisk risk

Den strategiska risken avser risken att en företagare har svårigheter med att leda och driva sitt företag. Risken kan bero på att företagaren har svårigheter med att anpassa sin verksamhet till nya lagar och politiska beslut. Strategisk risk kan även bero på att företagaren har svårigheter att anpassa sig till en ny marknadssituation, Exempel på en sådan ny marknadssituation är, större fluktuationer i priset på insatsvaror och avsaluprodukter. Den strategiska risken kan även utgöras av misslyckande i affärsförbindelser, vilket kan aktualiseras vid t.ex. kontraktsodling om den kontrakterade köparen går i konkurs (Boehlje, 2002).

3.4 Hypoteser

Hypoteserna är formulerade med utgångspunkt från litteraturdelen (kapitel 2) och teoridelen (kapitel 3). Dessutom är hypoteserna utvecklade i samråd med kredithandläggare Patrik Andersson Skurups sparbank, Fredrik Bengtsson Landshypotek, Filip Olsson Swedbank, Lars-Göran Svensson marknadsansvarig LRF Konsult och examensarbetshandledare professor Hans Andersson vid institutionen för ekonomi, Ultuna, Sveriges lantbruksuniversitet.

Följande hypoteser har tagits fram:

- Långgivaren och låntagaren sitter inte inne med samma information. (Mishkin, 1990)
- Långgivaren har inte tillgång till all information om hur låntagaren agerar i sin roll som företagare. (Mishkin, 1990)
- Då asymmetrisk information föreligger mellan låntagare och långgivare vid en kreditgivning kommer låntagarens ränta att bli högre än om de båda hade haft tillgång till samma information. (Mishkin, 1990)
- Vid en kreditgivning är prioriteringsordningen följande
  1. Företagaren
  2. Återbetalningsförmågan
  3. Säkerheten i åkermarken
  4. Säkerheten i byggnader(Boehlje, 2002) och (Pers. med Filip Olsson Swedbank 22 sept 2010)
- Bankernas risker vid en kreditgivning är enligt följande prioriteringsordning:
  1. Kreditrisk (Återbetalningsförmågan, säkerheten, risk för finansiella förluster)
  2. Marknadsrisk (Fluktuationer på råvarupriset, räntor och valutakurser)
  3. Strategisk risk (Företagarens svårigheter att leda och driva sitt företag)
  4. Produktionsrisk (Risk för negativ påverkan av rörelseresultatet pga. extrema väderförhållande, sjukdoms- och skadeinsektsangrepp eller maskintekniska faktorer)(Boehlje, 2002)
- Försämrad lönsamhet för växtodlingsföretagen leder till att lantbrukskredithandläggarna blir alltmer riskavversa. (Barry, 2001)
- Ökad konkurrens på kreditmarknaden leder till ökat risktagande hos kreditgivarna på bankerna. (Pers med Fredrik Bengtsson, Landshypotek, 16 Nov 2010), (Boehlje, 2002)
- De faktorer som långivarna beaktar vid kreditgivning kommer att ändras om den generella belåningsgraden ökar hos lantbruksföretagen. (Broomé, 1998)
- Vid en hög belåningsgrad ökar kreditgivarens riskaversion. (Pers med Fredrik Bengtsson, Landshypotek, 16 Nov 2010)

- Då den långsiktiga lönsamheten i lantbruket minskar så sjunker även marknadsvärdet på åkermarken. (Eklund, 2005)
- Det föreligger en skillnad mellan avkastningsvärdet och marknadsvärdet på åkermark. (Guilling et al, 2009)

4 Metod

I detta avsnitt förklaras vilken metod som ligger till grund för arbetet. I avsnittet motiveras även valet av enkätfrågeformulär som metod för arbetet.

4.1 Studiens metodik

Studiens syfte är att utreda hur kredithandläggare lantbruk beaktar den potentiella riskfaktorn för sjunkande värde på säkerheten i form av åkermarken i deras kreditgivningsstrategier. För att syftet skall kunna besvaras så bygger denna studie på den tidigare genomgångna litteraturdelen i kapitel två. Det teoretiska ramverket som presenteras i kapitel tre har format de hypoteser som ligger till grund för de frågor som tas upp i enkätundersökningen och är föremål för den statistiska analysen.

4.1.1 Val av metod

Valet av metodik beror på vilket syfte och vilken karaktär som studien innefattar (Eljertsson, 2005). En kvantitativ undersökning som en enkätundersökning är lämplig att använda vid vissa frågeställningar och en kvalitativ undersökning så som intervjuform är lämplig för undersökningar inom andra områden (Eljertsson, 2005).

Eljertsson påtalar vissa fördelar med en undersökning i enkätfrågeform: Enkätundersökning kan göras på ett större urval av respondenterna än en intervjuundersökning och då inte bara vid beaktandet av kostnaden utan även tidsåtgången. Enkätundersökning innebär en lägre kostnad än vad som är fallet vid en intervjuundersökning. Normalt sett så kan en enkätundersökning göras inom ett större geografiskt område, vilket är fallet i denna studie. Frågornas formulering är standardiserad i en enkätundersökning vilket gör resultatet mer lättolkat samt förenklar den statistiska sammanställningen. En enkätundersökning eliminerar risken för intervjuareffekter vilka beror på intervjuarens sätt att ställa frågor. Känsliga frågor kan lättare ställas i en enkätundersökning då respondenten har möjlighet att vara anonym.

De nackdelar som Eljertsson framhåller med en enkätundersökning är att bortfallet är ofta större vid enkätundersökningar än vid intervjuer. Dessutom ges en bättre bild av förklaringen till varför personerna i bortfallsgruppen inte velat svara. Ett enkätfrågeformulär innehåller ett begränsat antal frågor och frågeställaren ges inte möjlighet att diskutera kring frågorna vilket är fallet i en intervjuundersökning. En intervjuundersökning möjliggör att mer komplicerade frågor kan ställas och då inte bara i djupintervju utan även genom att följdfrågor kan ställas.

Som metod för denna studie har en kvantitativ undersökningsform av typen enkätundersökning valts. Valet grundar sig dels på den geografiska spridningen då respondenterna är representerade i tre olika områden i Sverige dvs. slättbygdsområdena, se avsnittet avgränsningar i kapitel 1.4. Dessutom grundar sig valet på syftets karaktär där undersökningen strävar efter att illustrera en generell bild av problematiken och testa hypoteserna, vilket kräver ett stort antal svarande i de olika geografiska områdena. Den distributionskanal som användes vid enkätutskicket var via brevpост. Distributionsformen valdes pga. att svarsfrekvensen anses bli högre då enkätutskicket sker via brevpост istället för e-post.

4.2 Val av analysmetod

Enkätsvaren analyseras och valideras via en statistisk analys för att undersöka hur tillförlitliga svaren från kredithandläggarna är samt att kunna bevisa eller motbevisa hypoteserna. De inkomna svaren behandlas i största utsträckning som en och samma massa och i vissa fall är de indelade efter de tre regionerna. I de fall där svaren är utformade som en approximativt kontinuerlig skala, dvs. ett till sju, så har ett t-test använts. T-testet syftar till att beräkna skillnader i medelvärde för en specifik fråga. Ett T-test används för att statistiskt säkert kunna styrka eller motbevisa den specifika hypotesen, nollhypotesen som verifieras med den sammanlänkade frågan. Vid ett T-test så testas det beräknade medelvärdet gentemot värdet för hypotesprövning utifrån antalet svar på frågan och dess varians, vilket ger en möjlighet att beräkna sannolikheten för att medelvärdet skiljer sig eller överensstämmer med det tänkta utfallet grundat på hypotesen, enligt formel nedan, (Johnsson & Norell, 2007).

$$T = \frac{\bar{X}_n - \mu}{S_n / \sqrt{n}}$$

$\bar{X}_n$ = stickprovets medelvärde
 μ = värdet som avser hypotesprövningen
 S_n = stickprovets standardavvikelse
 n = antal i stickprovet.

Testet visar med vilken grad av statistisk säkerhet som hypotesen kan förkastas, vilket anges som frågans signifikansnivå. Signifikansnivån anger vilken osäkerhet som resultatet har. Signifikansnivån beskrivs med ett stjärnsystem där (*) motsvarar 5 % -nivå, (**) motsvarar 1 % -nivå och (***) motsvarar 0,1 % -nivå.

På de frågor där korrelationen/sambandet mellan två frågor analyseras så har Kendalls korrelationsformel använts, (Johnsson & Norell, 2007). I Kendalls korrelationsformel grundar sig beräkningarna på att studera de par som konvergerar eller divergerar, dvs. de par där båda ligger över eller under medelvärdet samt de par som ligger på varsin sida om medelvärdet (enligt formel nedan).

$$\tau = (C-D)/(C+D)$$

C= antal par dvs. lika svar, där båda ligger över eller där båda ligger under medelvärdet.
D= där ena svarsvärdet ligger över eller där det andra svarsvärdet ligger under medelvärdet.

I de frågor där rangordning mellan två faktorer undersöks så används ett Mann-Whitney rangsummetest, (Johnsson & Norell, 2007). I rangsummetestet studeras de båda faktorernas medianer i jämförelse med varandra. Testet ger ett resultat som visar på huruvida faktor a är strikt större eller mindre än faktor b. Dessutom illustrerar rangsummetestet vilken signifikansnivå som resultatet har.

Ytterligare hypoteser verifieras med hjälp av Chi-två-tester och resultatet sammanställs i en s.k. kontingenstabell. Chi-två-testet inleds med att beräkna de frekvenser som skulle förekomma om nollhypotesen är sann, s.k. förväntade frekvenser, betecknade E, vilket är beroende av observerade värden i kolumner och rader. De förväntade frekvenserna beräknas fram med följande formel;

$$E_{r,k} = (n_k/N) * n_r$$

n_k = totala antalet observationer i kolumn k

n_r = totala antalet observationer i rad r

N = totala antalet observationer

För att testa nollhypotesen beräknas värdet på en testvariabel, i detta fall betecknad X^2 .
Testvariabeln beräknas enligt följande formel;

$$X^2 = \sum((O-E)^2/E)$$

O = observerad frekvens, vilken är chi-två-fördelad med $(r-1)*(k-1)$ frihetsgrader, där r = antal rader och k = antalet kolumner.

4.3 Avgränsningar enkätundersökning

Studien i enkätfrågeform baseras på svar från kredithandläggare som är verksamma i någon av de svenska bankerna med en lantbruksavdelning vilken bedriver verksamhet i samtliga av de tre geografiska områdena som redovisas under avgränsningar i kapitel ett.

I studien görs inte någon skillnad på hur stor andel av den totala utlåningen på bankkontoret som utgörs av lantbrukskrediter. Dessutom har antalet respondenter inom varje bank inte standardiserats utan antalet bestäms av de namn som varje bank har delgivit för studien.

4.4 Enkätens utformning

Enkätens upplägg och utformning har till stor del baserats på Eljertssons (2005) metod.

Enkätens frågor syftar till att ge ett underlag för att testa de formulerade hypoteserna. Enkäten har diskuterats fram i samråd med kredithandläggare Patrik Andersson på Skurups Sparbank, kredithandläggare Fredrik Bengtsson på Landshypotek i Uppsala och handledaren professor Hans Andersson vid institutionen för ekonomi på Sveriges Lantbruksuniversitet Uppsala.

Utformningen av enkäten har väglett av att respondenten på ett enkelt sätt ska kunna besvara frågorna. Frågorna har standardiserats med flervalsoalternativ och inga öppna frågor. I vissa frågor har en numrerad skala använts, där respondenten har fått uppge hur väl påståendet i frågan stämmer in. För att öka respondentens känsla av delaktighet så har i sista frågan lämnats utrymme för övriga kommentarer och synpunkter.

Enkäten skickades ut tillsammans med ett följebrev. I följebrevet så framgår syftet med undersökningen, vem som delgivit namn och adressuppgifter, underskrift av skribenterna av examensarbetet samt kontaktpersonen på LRF Konsults underskrift. Enkäten skickades ut i ett omärkt kuvert med handskriven adress, i syfte att öka svarsfrekvensen. För att göra det möjligt att sända en påminnelse till rätt respondent men samtidigt värna om respondentens anonymitet så numrerades svarskuverten. Efter att svaret inkommit och koden prickats av så går det emellertid inte längre att urskilja vem som har svarat vad på frågorna. Som incitament för att höja svarsfrekvensen så framgår klart i följebrevet att de som är intresserade har möjlighet att få undersökningens resultat skickat till sig.

4.4.1 Enkätfrågornas syfte

Litteraturavsnittet och teoridelen ligger till grund för de hypoteser som presenterades i kapitel 3.5. Syftet med enkätfrågorna är att de ska besvara de angivna hypoteserna.

Enkäten är uppdelad i fyra delar. Den första delen utgörs av frågor rörande respondentens ålder, verksamhetstid som kredithandläggare, verksamhetsområde samt andelen

lantbrukskrediter som respondenten handlägger. Dessa frågor syftar till att ge en bakgrundsbild om respondenten och det bankkontor där respondenten är verksam. Den andra delen handlar om hur respondenten upplever informationsflödet från sina lantbrukskunder. Dessa frågor syftar till att åskådliggöra hur kvalitén på informationen mellan långgivare och låntagare påverkar olika faktorer och i vilken omfattning som långgivaren studerar dessa faktorer. Den tredje delen utgörs av frågor avseende hur långgivaren upplever graden av risk som denne möter vid en kreditgivningssituation åt en lantbrukskund. Frågorna syftar till att ge en bild av hur de olika riskerna beaktas av kredithandläggaren. I den fjärde delen av enkäten ställs frågor kring kredithandläggarens framtidstro. Frågorna avser bl.a. vad han/hon tror om den långsiktiga värdeutvecklingen på åkermark och dels vad han/hon tror om den långsiktiga lönsamheten inom växtodlingen. Frågorna i den fjärde delen syftar till att åskådliggöra i vilken utsträckning kredithandläggaren beaktar vissa faktorer framför andra samt om kredithandläggarens förväntningar rörande långsiktig värdeutveckling på åkermarken och lönsamhetsutvecklingen i växtodlingen.

4.4.2 Möjliga felkällor i enkätundersökningen

Felkällor som diskuteras i detta stycke kan ha haft en påverkan på resultatets reliabilitet i de fall där resultaten grundar sig på nedanstående frågor i enkätundersökningen.

På fråga 3 där respondenten uppmanas att ange vilket produktionsområde han/hon är stationerad i, så har det framkommit att ett fåtal utskick har hamnat i områden utanför de avsedda slättbygdområdena. Detta har fått till följd att dessa kredithandläggare har fått svårigheter att svara på en del av frågorna. Dessutom har det förekommit att några av de kredithandläggare som fått en enkäten utskickad, inte längre är verksamma som kredithandläggare lantbruk.

Fråga 11 kan förefalla att vara en känslig fråga för respondenterna att besvara. En förklaring är att kredithandläggarna strävar efter att göra uppföljning ofta men kanske inte har tid och möjlighet att genomföra denna.

För de kredithandläggare som inte har varit verksamma en längre tid så kan en del av frågorna vara svåra att besvara då de i viss mån kräver relativt lång erfarenhet som kredithandläggare.

I fråga 16 uppmanas de svarande att ange/definiera hur de upplever den långsiktiga lönsamheten inom växtodlingen. I denna fråga så kan tidsaspekten vara problematisk, då det är högst individuellt vad de svarande upplever som en långsiktig tidshorisont.

5 Resultat

Detta kapitel visar resultaten från den kvantitativa undersökningen. Enkäten skickades ut till 150 kredithandläggare i Sveriges slättbygdsområden, en påminnelse skickades ut till de 62 kredithandläggare som ej hade svarat den 12 januari 2011. Antalet svarande var 96 st. vilket ger en svarsfrekvens på 64 %. Av de svarande var 49 % från Götalands södra slättbygder, 34 % från Götalands norra slättbygder och resterande 17 % från Svealands slättbygder.

I detta kapitel betecknas nollhypotesen som H_0 , dvs. den ursprungliga hypotesen från teoridelen (kapitel 3) och mothypotesen betecknas som H_1 .

5.1 Asymmetrisk information

H_0 : Långgivare och låntagare sitter inte inne med samma information.

H_1 : Långgivare och låntagare sitter inne med samma information.

För att testa denna hypotes så ombeds de svarande att i fråga 5 ange hur de upplever informationsflödet från sina kunder på en sjugradig skala där 7 är ”i hög grad” och 1 ”inte alls”, med avseende på bokslut, kalkyler och budget. Den statistiska analysmetod som används för att undersöka detta är T-test (enligt formel nedan). Valet av värdet för hypotesprövningen är gjord utifrån Johnsson & Norell (2007), rekommendationer.

$$T = \frac{\bar{X}_n - \mu}{S_n / \sqrt{n}}$$

Resultaten i tabell 1 visar att kredithandläggarna upplever att de får fullständig information från sina låntagare med avseende på bokslut, kalkyler och bokslut, se tabell 1. Den del i informationsflödet som kredithandläggarna anser sig få högst grad av information om är bokslut, vilken fick en gradering på 5,96 på den sjugradiga skalan. Givet dessa resultat så kan H_0 förkastas. Resultatet är enligt T- testet signifikant på en 0,1 % nivå.

Faktor	Medelvärde (X)	Värde hypotesprövning (μ)	Antal (n)	Standardavvikelse (S)	Signifikans
Bokslut	5,96	2	94	0,903	***
Kalkyler	4,35	2	94	1,381	***
Budget	4	2	94	1,474	***

Ordinalskala 1-7

5% - nivå *

1 % -nivå **

0,1 % -nivå ***

*Valet av värde vid hypotesprövning är satt till 2 då detta enligt Johnsson & Norell (2007) är ett rimligt antagande för att testa hypotesen.

Tabell 1. Resultat, Asymmetrisk information, informationsflöde, (Egen bearbetning).

H_0 : Långgivaren har inte tillgång till all information om hur låntagaren är som företagare.

H_1 : Långgivaren har tillgång till all information om hur låntagaren är som företagare.

Denna hypotes testas i enkäten via fråga 5. De svarande uppmanas att ange hur de upplever informationsflödet med avseende på parametern personlig information. Kredithandläggarna graderade sina svar på den sju gradig skalan. Då T-testet genomfördes så gav det resultatet enligt tabell 2 nedan.

Faktor	Medelvärde (X)	Värde hypotesprövning (μ)	Antal (n)	Standardavvikelse (S)	Signifikans
Information om företagaren	5,86	2	94	0,979	***

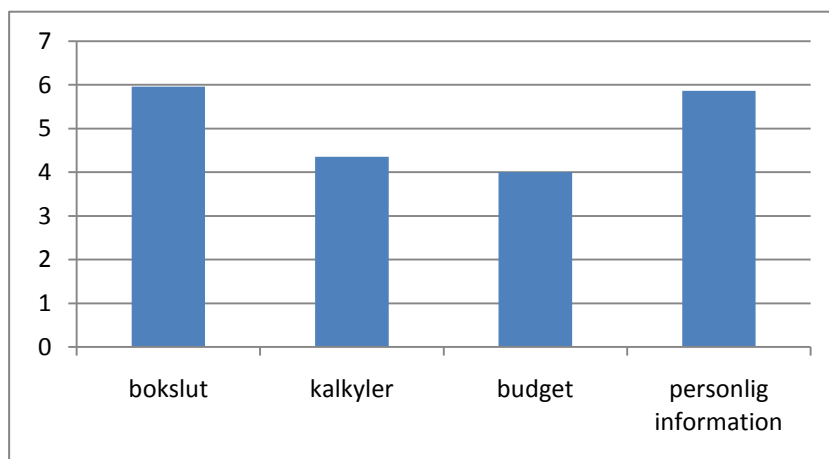
Ordinalskala 1-7

5%- nivå *
1 % -nivå **
0,1 % -nivå ***

Tabell 2: Resultat, Asymmetrisk information, information om företagaren, (Egen bearbetning).

Resultatet visar att kredithandläggarna upplever att de får god information om låntagaren med avseende på de personliga egenskaperna, se figur 7.

Givet att resultatet stämmer så kan H_0 förkastas och slutsatsen dras att långgivaren har tillgång till omfattande information om hur låntagaren är som företagare. Då den statistiska signifikansnivån beräknas med hjälp av ett T- test så visar det sig att resultatet är signifikant på en 0,1 % nivå.

Figur 7: Resultat, Asymmetrisk information, Gradering av upplevt informationsflöde, (Egen bearbetning).

H_0 : Om asymmetrisk information föreligger mellan låntagare och långgivare vid kreditgivning blir räntan högre.

H_1 : Räntan påverkas ej om det föreligger asymmetrisk information mellan låntagare och långgivare.

Faktor	Medelvärde (X)	Värde hypotesprövning (μ)	Antal (n)	Standardavvikelse (S)	Signifikans
Kommer räntenivån att ändras	3,78	5	51	1,433	***

Ordinalskala 1-7

5% - nivå *

1 % -nivå**

0,1 % -nivå ***

*Valet av värde vid hypotesprövning är satt till 5 då detta enligt Johnsson & Norell (2007) är ett rimligt antagande för att testa hypotesen.

Tabell 3, Resultat, asymmetrisk information, räntenivå beroende av informationsflöde, (Egen bearbetning).

Undersökningen visar att även om bankerna inte får in tillräckligt med information från sina låntagare så kommer inte räntan eller lånesumman påverkas. En del kredithandläggare kommenterar detta förhållande med att om de upplever att de inte får tillräcklig information så får låntagaren inte något lån. Alltså förkastas nollhypotesen med en signifikans på 0,1 % nivå, se tabell 3.

5.2 Bankernas riskhantering

H_0 : Bankernas risker vid en kreditgivning är enligt följande prioriterings ordning:

1. Kreditrisken
2. Marknadsrisken
3. Strategisk risk
4. Produktionsrisk

H_1 : Bankernas risker vid en kreditgivning är inte enligt ovanstående prioriterings ordning.

För att rangordna de olika risker som en kredithandläggare möter vid en kreditgivningssituation och för att få en bild av vilken av riskerna som anses mest väsentligt att beakta vid en kreditgivning, ombads kredithandläggarna att gradera de upplevda riskerna utifrån en sjugradig skala.

Kreditrisken är den av de fyra riskerna som beaktas mest av kredithandläggarna, se figur 8 och tabell 4. Den risk som kredithandläggarna beaktar i minst utsträckning av de fyra är produktionsrisken. För att genomföra en statistisk analys av rangordningen så genomförs ett Mann-Whitney test. I Mann-Whitney testet så undersöks om kreditrisken är strikt större än de andra riskerna. Testet visar på att kreditrisken är den risk som kredithandläggarna beaktar mest och resultatet är signifikant på 5 % nivån.

Risk (Mann-Whitney test)	Antal svarande	Median	Signifikans
Kreditrisk/Marknadsrisk	95/95	6/5	*
Kreditrisk/ Strategisk risk	95/95	6/5	*
Kreditrisk/Produktionsrisk	95/95	6/4	*

5 % - nivå *
1 % -nivå **
0,1 % -nivå ***

Tabell 3. Mann-Whitney test. Rangordning mellan riskerna. Egen bearbetning.

Nedan åskådliggörs det, enligt T-testet, att samtliga de olika riskerna har samtliga en signifikansnivå på 0,1 % gentemot hypotesprövningsvärdet vilket tyder på att nollhypotesen ej kan förkastas, se figur 8 och tabell 4.

Figur 8: Resultat, bankernas riskhantering, gradering av risker vid kreditgivning, (Egen bearbetning).

Faktor	Medelvärde (X)	Värde hypotesprövning (μ)	Antal (n)	Standardavvikelse (S)	Signifikans
Kreditrisken	6,07	7	95	1	***
Marknadsrisken	5,24	7	95	1,182	***
Strategiska risken	5,22	7	95	1,196	***
Produktionsrisken	4,6	7	95	1,293	***

Ordinalskala 1-7

5%- nivå *
1 % -nivå **
0,1 % -nivå ***

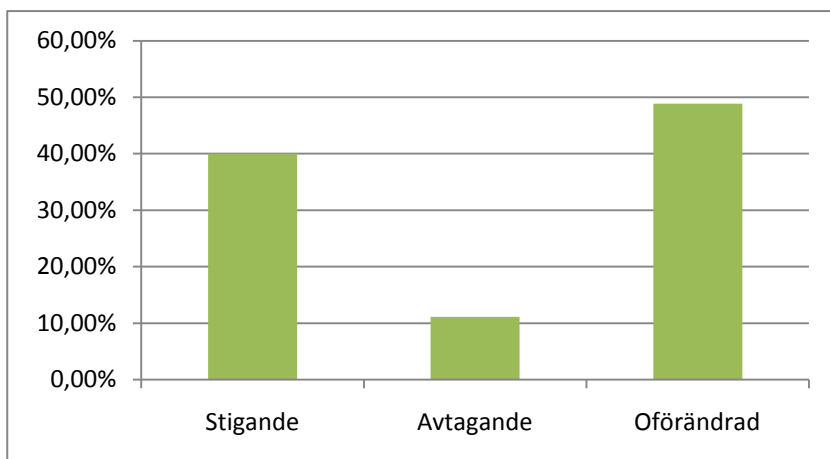
Tabell 4: Resultat, bankernas riskhantering, gradering av risker vid kreditgivning, (Egen bearbetning).

H₀: Ökad konkurrens på kreditmarknaden leder till ökat risktagande hos kredithandläggarna.

H₁: Ökad konkurrens på kreditmarknaden leder inte till ökat risktagande hos kredithandläggarna.

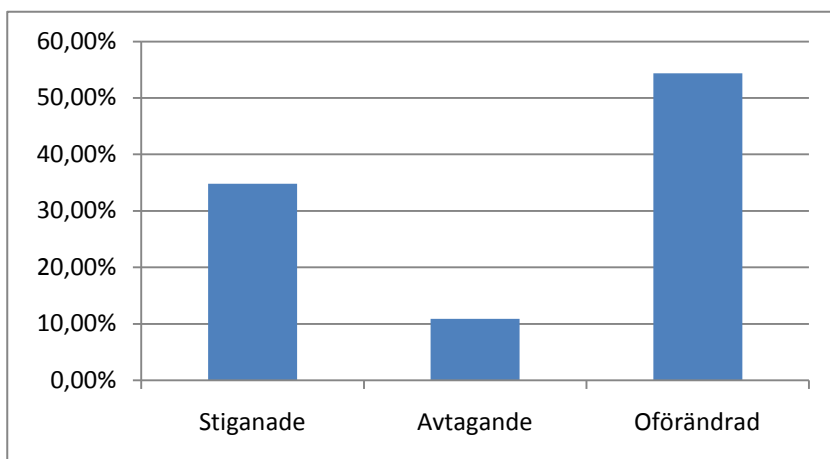
Resultatet visar att majoriteten av kredithandläggarna anser att det generella risktagandet hos bankerna inte ökar då konkurrensen stiger. Det som styrker nollhypotesen om konkurrens och ökat risktagande är att 40 % av de svarande anser att risktagandet ökar i takt med en högre konkurrens

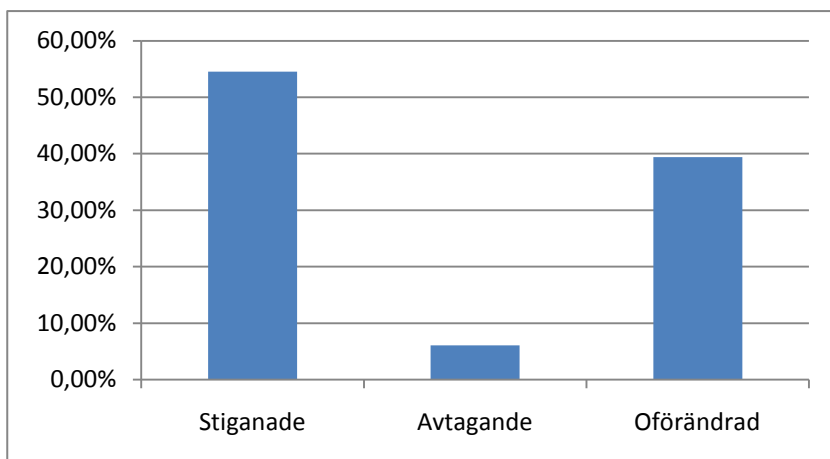
Figur 9: Resultat, bankernas riskhantering, upplevt risktagande i alla tre slättbygdsområdena då konkurrensen ökar, (Egen bearbetning).

Svaren på frågan skiljer sig ganska mycket inom de tre regionerna. I Götalands södra slättbygder så upplever 54 % av kredithandläggarna att risktagandet är oförändrat oberoende av konkurrenssituationen. 35 % anser att risktagandet är stigande och 11 % anser att risktagandet minskar då konkurrensen ökar, se figur 10.

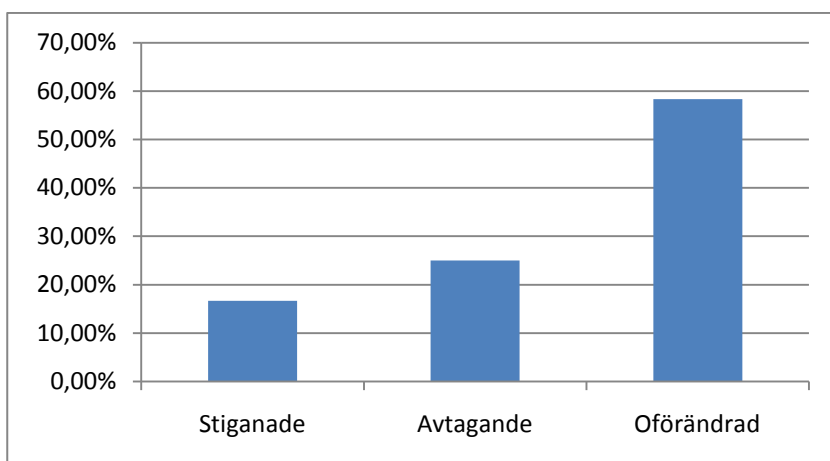
Figur 10: Resultat, bankernas riskhantering, upplevt risktagande i Götalands södra slättbygder då konkurrensen ökar, (Egen bearbetning).

Resultatet i Götalands norra slättbygder skiljer sig från de båda övriga regionerna. I denna region så anser 55 % att ökad konkurrens leder till ökat allmänt risktagande hos bankerna. De som upplever att risktagandet är oförändrat utgörs av 40 % och endast 5 % upplever att risktagandet minskar, se figur 11.

Figur 11: Resultat, bankernas riskhantering, upplevt risktagande i Götalands norra slättbygder då konkurrensen ökar, (Egen bearbetning).

I Svealands södra slättbygder så anser hela 58 % att det allmänna risktagandet är oförändrad. 25 % av de svarande anser att risktagandet är avtagande och 17 % anser att det föreligger ett stigande risktagande, se figur 12.

Figur 12: Resultat, bankernas riskhantering, upplevt risktagande i Svealands slättbygder, (Egen bearbetning).

För att testa om svaren skiljer sig åt mellan de olika de tre olika geografiska områdena så genomfördes ett Chi-två test med hjälp av en kontingenstabell. För att kunna testa nollhypotesen (Ökad konkurrens på kreditmarknaden leder till ökat risktagande hos kredithandläggarna) så sammanställdes de förväntade värdena. Resultatet av detta kan ses i tabell 5 nedan där de svarande är uppdelade i dels hur de upplever konkurrenssituationen och dels vilken region de verkar i.

	GSS	GNS	SS	Summa	Andel av totala svarande
Stigande	16	18	2	36	0,40
Avtagande	5	2	3	10	0,10
Oförändrad	25	13	7	45	0,50
Summa	46	33	12	91	

Tabell 5. Chi-två test över upplevd konkurrenssituation i de tre områdena, egen bearbetning.

För att illustrera hur kredithandläggarna skulle ha svarat vid ett scenario där nollhypotesen H_0 är sann så multipliceras andelen av det totala antalet svarande i de olika upplevda konkurrenssituationerna med det uppmätta värdet i de olika konkurrenssituationerna. Vilket ger följande formel:

$$E_{r,k} = (nk/N) * nr$$

nk = totala antalet observationer i kolumn k

nr = totala antalet observationer i rad r

N = totala antalet observationer

Exempel:

$$nk = 46$$

$$nr = 36$$

$$N = 91$$

$$E_{r,k} = (46/91) * 36 = 18,20$$

	GSS	GNS	SS
Stigande	18,20	13,20	4,8
Avtagande	4,6	3,3	1,2
Oförändrad	23	16,5	6

Tabell 6. Chi-två test över förväntad konkurrenssituation i de tre områdena, egen bearbetning.

För att kunna beräkna eventuella skillnader mellan det teoretiska värdet och det uppmätta så beräknades de olika testvariablernas värde fram med hjälp av följande formel:

$$X^2 = (O - E)^2 / E$$

X^2 (test variabel)

O = uppmät värde

E = förväntat värde

Exempel:

$$O = 16$$

$$E = 18,20$$

$$X^2 = (16 - 18,20)^2 / 18,20 = 0,27$$

	GSS	GNS	SS
Stigande	0,27	1,75	1,63
Avtagande	0,035	0,51	2,7
Oförändrad	0,17	0,74	0,17

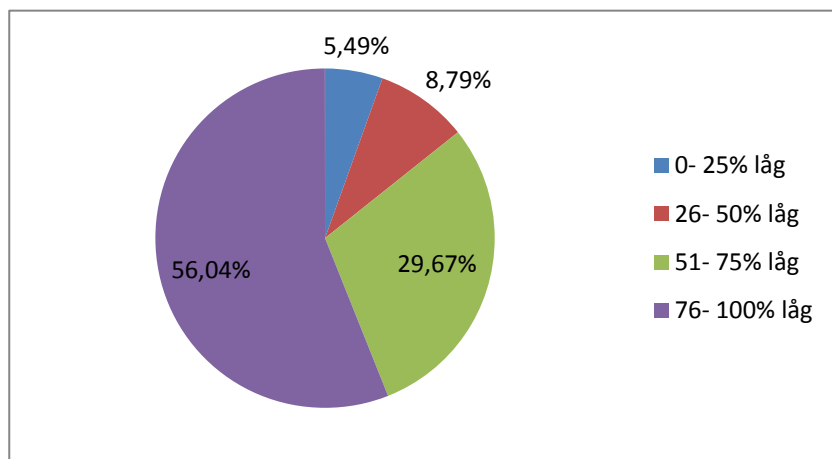
Tabell 7. Chi-två test över upplevd konkurrenssituation i de tre områdena, egen bearbetning.

Det totala värdet av testvariabeln är 7,91, vilket är högre än det kritiska värdet vid fyra frihetsgrader. Resultatet visar att de olika geografiska områdena har olika uppfattning om hur ökad konkurrens på kreditmarknaden påverkar det allmänna risktagandet vilket visar att nollhypotesen kan förkastas. Resultatet är signifikant på en 0,1 % nivå utifrån fyra frihetsgrader i Chi- två fördelningstabeller.

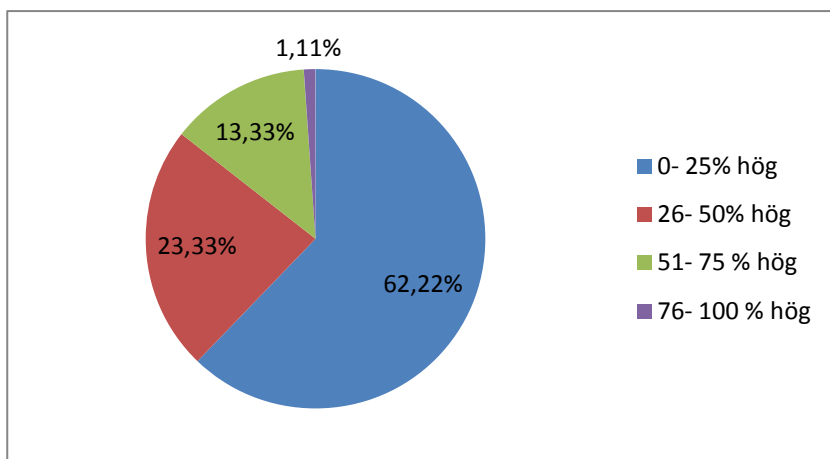
H_0 : Vid en hög belåningsgrad ökar kreditgivarens riskaversion.

H_1 : Hög belåningsgrad ökar inte kreditgivarens riskaversion.

Denna hypotes testas med stöd av fråga 11 i enkätundersökningen. I 11.a så ombeds respondenterna att ange hur stor andel av sina kunder som har en hög- respektive låg riskprofil. För att få ett mått på hur riskprofilen hänger samman med kredithandläggarens riskaversion så ombeds de svara i fråga 11.b ange hur ofta en uppföljning utförs beroende på vilken riskprofilsklass som kunden tillhör. Alternativerna i fråga 11.b är; varje halvår, varje år, vid en nyinvestering och aldrig. Resultaten visar att riskprofilsklasserna fördelar sig enligt figur 13 nedan. Ur figurerna kan utläsas att 56 % av kredithandläggarna anser att de har 75-100 % kunder med låg risk. Nedan kan även andelen av kunder med hög riskprofil utläsas ur figur 14.

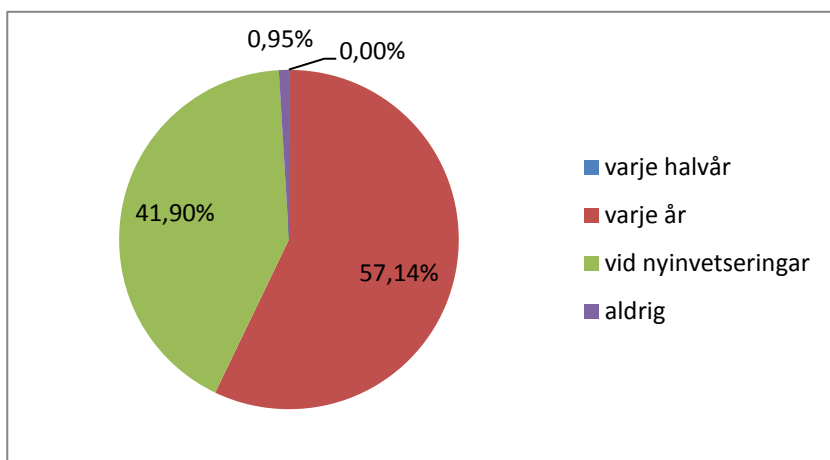
Figur 13: Resultat, , bankernas riskhantering, Fördelning av kunder med låg riskprofil, (Egen bearbetning).

Figur 14: Resultat, bankernas riskhantering, Fördelning av kunder med hög riskprofil, (Egen bearbetning).

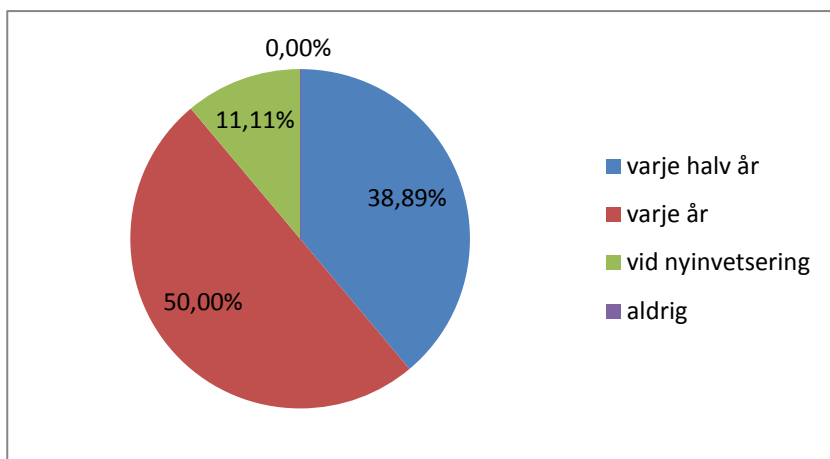
Den frekvens med vilken bankerna gör uppföljning på sina kunder i de olika riskklasserna, utgör ett mått på bankernas grad av riskaversion. En mer frekvent uppföljning av kundernas säkerheter tyder på en hög riskaversion och om säkerheterna följs upp mer sällan så tyder det på en låg riskaversion hos bankerna.

Resultatet visar på att om det föreligger en låg riskprofil så görs det uppföljning av säkerheterna mer sällan. Sammanställningen visar att kredithandläggarnas uppföljning av sina kunders säkerheter då kunden har en låg riskprofil genomförs 41,9 % av handläggarna i samband med en nyinvestering, varje år 57,1 % och aldrig 1 %, se figur 15.

Figur 15: Resultat, bankernas riskhantering, Uppföljning av kunder med låg riskprofil, (Egen bearbetning).

Uppföljning av säkerheterna hos kunder med hög riskprofil analyseras så visar det sig att 50 % av kredithandläggarna gör en uppföljning varje år. Det som skiljer gentemot kunder med låg riskprofil är att en större andel av kredithandläggarna gör en uppföljning varje halvår 39 % och endast 11 % gör uppföljning så sällan som vid nyinvestering på kunder med hög riskprofil, se figur 16 nedan.

Figur 16: Resultat, bankernas riskhantering, Uppföljningen av kunder med hög riskprofil, (Egen bearbetning).

För att undersöka om uppföljningsfrekvens skiljer sig åt mellan riskprofilerna så genomfördes ett Chi- två test och kontingenstabeller. I tabell 8 redovisas hur kredithandläggarna svarade i enkätundersökningen.

	Varje år	Varje halv år	Vid nyinvesteringar	Aldrig	Summan
Hög riskprofil	42	54	12	0	108
Låg riskprofil	0	60	44	1	105
Summan	42	114	56	1	213
Andel	0,20	0,54	0,26	0,00	

Tabell 8. Uppmät värde över riskprofil och uppföljningsfrekvens, egen bearbetning.

För att beräkna det förväntade värdet av hur ofta uppföljning sker i förhållande till riskprofilen, så användes kvoten för varje uppföljningsgrupp. Kvoten multiplicerades med det faktiskt uppmätta värdet. Med hjälp av följande formel:

$$E_{r,k} = (nk/N) * nr$$

nk= totala antalet observationer i kolumn

nr= totala antalet observationer i rad

N= totala antalet observationer

Exempel:

nk= 42

nr= 108

N= 213

$$E_{r,k} = (42/213) * 108 = 21,3$$

Resultatet blev enligt tabell 9, nedan.

	Varje år	Varje halv år	Vid nyinvesteringar	Aldrig
Hög riskprofil	21,30	57, 80	28, 40	0,51
Låg riskprofil	20, 70	56, 20	27, 61	0,49

Tabell 9. Förväntat värde över riskprofil och uppföljningsfrekvens, egen bearbetning.

För att kunna beräkna eventuella skillnader mellan det teoretiska värdet och det uppmätta så beräknades de olika testvariablernas värde fram med hjälp av följande formel:

$$X^2 = (O - E)^2 / E$$

X^2 (testvariabel)
 O= uppmät värde
 E= förväntat värde

Exempel:

O= 42
 E= 21,3
 $X^2 = (42-21,3)^2/21,3 = 20,12$

	Varje år	Varje halv år	Vid nyinvesteringar	Aldrig
Hög riskprofil	20,12	0,25	9,47	0,51
Låg riskprofil	21,91	0,26	9,73	0,53

Tabell 10. Skillnad mellan teoretiskt och uppmätt värde med avseende på riskprofil och uppföljningsfrekvens, egen bearbetning.

Det totala värdet på testvariabeln är 61,58, vilket enligt Chi- två testets fördelningstabell med 3 frihetsgrader visar på signifikans på 0,01 % nivån. Resultatet visar på att det finns en skillnad mellan riskprofilsklasserna vad gäller uppföljning varpå H_0 är sann.

H_0 : Då den långsiktiga lönsamheten inom lantbruket sjunker så sjunker även marknadsvärdet på åkermarken.

H_1 : Den långsiktiga lönsamheten inom lantbruket påverkar inte marknadsvärdet på åkermarken.

För att testa denna hypotes så ställs frågan det i enkätundersökningen dels om kredithandläggaren anser att det föreligger en stor risk att marknadsvärdet på åkermarken inom en snar framtid kommer att sjunka, fråga 16. Dessutom uppmanas de svarande att ange om de anser att det föreligger en långsiktigt god lönsamhet för växtodlingsföretagen, fråga 17. Vid beräkning av korrelationen mellan de båda frågorna så har Kendalls korrelationsformel använts. Resultatet av beräkningen visar på en svag negativ korrelation om -0,283, se tabell 6, mellan de båda. Då den statistiska signifikansnivån beräknas så visar det sig att resultatet är signifikant på en 0,1 procents nivå.

Detta förhållande visar att kredithandläggarna anser att om lönsamheten i växtodlingsföretagen sjunker så ökar risken för sjunkande markpriser. Detta visar på att nollhypotesen ej kan förkastas och då lönsamheten sjunker kommer marknadsvärdet på åkermarken att sjunka i ett långsiktigt perspektiv.

	Medelvärde fråga 16	Medelvärde fråga 17	Antal svar fråga 16	Antal svar fråga 17	Korrelation	Signifikans
Korrelation mellan fråga 16 & 17	4, 30	4, 36	94	92	-0,283	**

Ordinalskala 1-7

5 % -nivå *
1 % -nivå **
0,1 % -nivå ***

Tabell 11, Resultat, bankernas riskhantering, korrelation mellan fråga 16 och 17, (Egen bearbetning).

I undersökningen behandlar fråga 15 tom 17, hur kredithandläggarna upplever den ekonomiska situationen i växtodlingen. I fråga 15 uppmanas den svarande att ange om han/hon anser att det finns en betydande skillnad mellan avkastningsvärdet (täckningsbidrag/hektar) och marknadsvärdet (kr/hektar). Frågan är intressant att studera för att analysera om kredithandläggarna anser att åkermarken är övervärderad i förhållande till dess avkastning. I lantbruksföretag där verksamheten utgörs av renodlad växtodling så är avkastningsvärdet starkt länkat med företagarens återbetalningsförmåga, efter åkermarkens avkastning bör vara av den storleken att den täcker räntekostnader och amorteringar på lån avseende åkermarken.

I fråga 16 uppmanas respondenten att ange om han eller hon anser att det finns en betydande risk för sjunkande marknadsvärde på åkermarken. Frågan hänger samman med värdet på låntagarnas säkerheter i form av åkermark. För att analysera om den upplevda skillnaden mellan avkastningsvärdet och marknadsvärdet, fråga 15, har något samband med kredithandläggarnas upplevda risk för sjunkande marknadsvärde på åkermarken, så har Kendall-korrelationen beräknats. Korrelationen mellan de båda är 0.17 och är signifikant på 5-% nivå, se tabell 12 nedan. Resultatet visar att de är svagt positivt korrelerade.

Resultaten enligt denna studie visar att det enligt respondenternas subjektiva bedömningar, att om skillnaden mellan avkastningsvärdet och marknadsvärdet ökar så kommer även risken för sjunkande marknadsvärde på åkermarken att öka. Resultatet är rimligt då de visar att om återbetalningsförmågan (avkastningsvärdet) sjunker så kommer även säkerheten, bland annat marknadsvärdet på åkermark, att sjunka i värde.

	Medelvärde fråga 15	Medelvärde fråga 16	Antal svar fråga 15	Antal svar fråga 16	Korrelation	Signifikans
Korrelation mellan fråga 15 & 16	5,64	4,30	94	94	0.17	*

Ordinalsskala 1-7

5 % -nivå *
1 % -nivå **
0,1 % -nivå ***

Tabell 12, Resultat, bankernas riskhantering, korrelation mellan fråga 15 och 16, (Egen bearbetning).

I syfte att analysera den långsiktigt goda lönsamhet hos växtodlingsföretagen, fråga 17, uppvisar något samband med skillnaden mellan avkastningsvärdet och marknadsvärdet, 15, så har korrelationen mellan de båda variablerna beräknats. Beräkningarna visar att det föreligger

en svag positiv korrelation om 0.13, se tabell 8 nedan. Dock bör det tilläggas att detta resultat endast är signifikant på en 8,7 procents nivå, se tabell nedan. Förutsatt att detta resultat stämmer så innebär det enligt respondenternas subjektiva bedömning att om skillnaden mellan avkastningsvärdet och marknadsvärdet ökar så skulle om den långsiktiga lönsamheten att öka. En möjlig förklaring till resultatet skulle kunna vara att om avkastningsvärdet (lönsamheten) förbättras så skulle marknadsvärdet också öka i samma takt eller mer.

	Medelvärde fråga 15	Medelvärde fråga 17	Antal svar fråga 15	Antal svar fråga 17	Korrelation	Signifikans
Korrelation mellan fråga 15 & 17	5, 64	4, 36	94	92	0,13	(8,7 %)

Ordinalskala 1-7

5 % -nivå *

1 % -nivå **

0,1 % -nivå ***

Tabell 13, Resultat, , bankernas riskhantering korrelation mellan fråga 15 och 17, (Egen bearbetning).

För att ytterligare analysera hur lönsamhetsbegreppet tillämpas vid kreditgivning används fråga 8 där kredithandläggarna får gradera sina svar på en sjugradig skala, 1 motsvarar ”inte alls” och 7 motsvarar i ”hög grad”, hur duktiga de anser att deras kunder är på att terminssäkra spannmålen och valutasäkra gårdsstödet. Resultatet visar att terminssäkring av spannmål fick en gradering av 3,5 och valutasäkring av gårdsstödet av 4,1. Vilket visar på att både valutasäkring och terminssäkring tillmäts betydelse för ett framgångsrikt och lönsamt växtodlingsföretag.

H₀: Det finns en skillnad mellan avkastningsvärde och marknadsvärde.

H₁: Det finns ingen skillnad mellan avkastningsvärdet och marknadsvärdet.

Ovanstående hypotes bygger på att det finns en skillnad mellan avkastningsvärde och marknadsvärde på åkermarken idag. Därför ställdes fråga 15 i enkäten. Resultatet av fråga 15 blev ett genomsnittsvärde på 5,76 på en sjugradig skala där 7 var i hög grad och 1 var inte alls. Detta resultat visar signifikans på 5 % nivån att det finns en skillnad mellan avkastningsvärdet och marknadsvärdet på åkermarken, varpå nollhypotesen kan förkastas. Då svaren på enkäten delades upp efter geografiskt område så låg alla svaren ungefär på ett värde av 5, 8 på den sjugradiga skalan.

Faktor	Medelvärde (X)	Värde hypotesprövning (μ)	Antal (n)	Standardavvikelse (S)	Signifikans
Skillnad avkastningsvärde/ marknadsvärde	5,76	6	92	1,046	*

Ordinalskala 1-7

5%- nivå *

1 % -nivå **

0,1 % -nivå***

Tabell 14, Resultat, bankernas riskhantering, skillnad mellan avkastningsvärde och marknadsvärde, (Egen bearbetning).

5.3 Kreditgivningsfaktorer

H₀: Vid en kreditgivning är prioriteringsordningen enligt följande:

1. Företagaren
2. Återbetalningsförmågan
3. Säkerheten åkermark
4. Säkerheten i byggnader

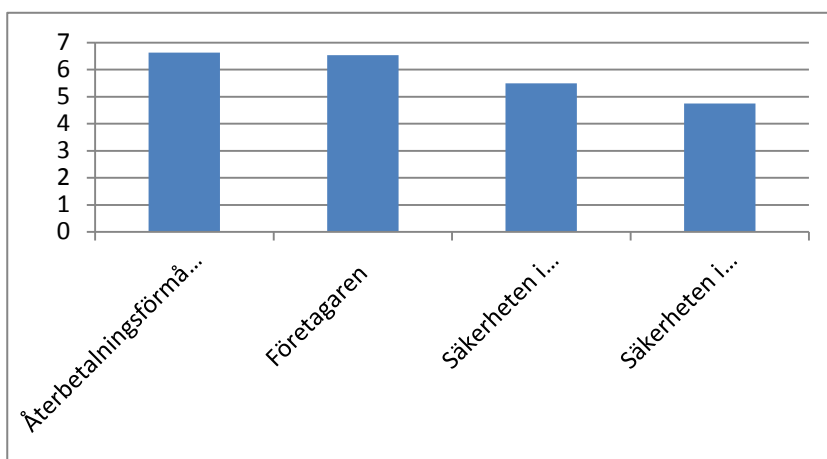
H₁: Vid en kreditgivning är prioriteringsordningen inte enligt ovanstående ordning.

Vid kreditgivning beaktas ett antal faktorer, bland annat återbetalningsförmågan, företagaren, säkerheten i åker och säkerheten i byggnader. Hypotes nummer fem i studien utgår från dessa fyra faktorer och rangordnar de olika faktorerna utefter vilken som betraktas som mest väsentlig vid en kreditgivning. I undersökningen kan utläsas att den faktor som är mest betydelsefull är återbetalningsförmågan. En del av studiens deltagande kredithandläggarna kommenterade även svaret med att deras bank inte är någon pantbank, varför de ansåg att återbetalningsförmågan var viktigast. Resultatet är statistiskt säkerställt med en 0,1 % signifikansnivå, se tabell 10. I nästa led bland de olika faktorerna återfinns enligt studien företagaren och sedan följer säkerhet i åkermark och byggnader. Genomsnittvärden hos de svarande visar att samtliga alla fyra faktorerna beaktas i hög grad. Säkerheten i byggnader, är den faktorn som rankas lägst och hamnar på ett genomsnittsvärde på 4,74, se figur 17.

Då rangordningen analyseras med hjälp av ett Mann-Whitney test så visar det sig att faktorn; återbetalningsförmågan skiljer sig signifikant från de andra faktorerna. Detta resultat är signifikant på en 0,5 % nivå.

Rangordning faktorer (Mann-Whitney test)	N	Median	Signifikans
Återbetalningsförmåga/Företagare	95/95	7/7	*
Återbetalningsförmåga/ Säkerhet åker	95/95	7/5	*
Återbetalningsförmåga/ Säkerhet byggnader	95/95	7/5	*

Tabell. 15. Mann-Whitney test för rangordningen av faktorerna, (Egen bearbetning).

Figur 17: Resultat, kreditgivningsfaktorer, gradering av kreditgivningsfaktorer, (Egen bearbetning).

Hypotesen, H_0 kan baserat på detta resultat förkastas, se tabell 16.

Faktor	Medelvärde (X)	Värde hypotesprövning (μ)	Antal (n)	Standardavvikelse (S)	Signifikans
Återbetalningsförmågan	6,62	7	93	0,783	***
Företagaren	6,54	7	93	0,843	***
Säkerhet i åkermark	5,50	7	93	1,103	***
Säkerhet i byggnader	4,74	7	93	1,329	***

Ordinalskala 1-7

5% - nivå *

1 % -nivå **

0,1 % -nivå ***

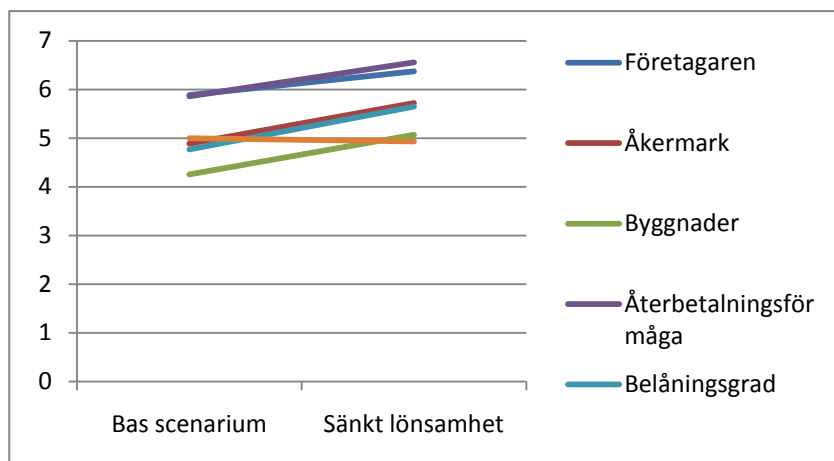
Tabell 16: Resultat, kreditgivningsfaktorer, gradering av kreditgivningsfaktorer, (Egen bearbetning).

I syfte att utreda varför kredithandläggare är mer benägna att beakta återbetalningsförmågan och företagaren mer än säkerheten så genomfördes en logistisk regression. Den logistiska regressionen mäter sambandet mellan dessa variabler; ålder, utbildning, erfarenhet och kundstocksstorlek gentemot faktorerna återbetalningsförmågan och säkerheten i åkermark. Resultatet från regressionen visar på att det inte finns något signifikant samband mellan parametrarna och kreditgivningsfaktorerna. Därmed går det ej att förklara kreditgivningsfaktorernas graderingar, utifrån denna socioekonomiska bakgrund samt huvudsyfte.

H_0 : Försämrad lönsamhet hos växtodlingsföretagen leder till att lantbrukskredithandläggarna ökar sin riskaversion.

H_1 : Försämrad lönsamhet hos växtodlingsföretagen påverkar inte kredithandläggarnas riskaversion.

För att få en bild av riskaversionen hos lantbrukskredithandläggarna så ställdes fråga 13. Fråga 13 är uppbyggd precis som fråga 14 men förutsättningarna ändras från att avse en låntagare med medelriskprofil och en normal lönsamhet till att bli en låntagare med sämre lönsamhet och medelriskprofil. I denna fråga ökar värdet på samtliga faktorer. Den faktor som ger högst värde på graderingen är återbetalningsförmågan, som ökade med 0,65 andelar till 6,51. Företagaren är den faktorn som följer efter återbetalningsförmågan med en gradering på 6,22. Utlåningsräntan däremot sjunker med 0,07 enheter, vilket tyder på att utlåningsräntan i princip är konstant och beaktas lika mycket i båda scenarierna. I figur 18 samt i tabell 17 kan de olika förändringarna med beaktandet av de olika faktorerna följas. Resultatet gör det möjligt att styrka nollhypotesen med en signifikans på 0,01 % nivån på alla faktorer utom utlåningsränta, se figur 18.

Figur 18: Resultat. kreditgivningsfaktorer, scenario: sänkt lönsamhet, (Egen bearbetning).

Faktor	Medelvärde (X)	Värde hypotesprövning (μ)	Antal (n)	Standardavvikelse (S)	Signifikans
Återbetalningsförmågan	6,51	5,860	43	0,687	***
Företagaren	6,22	5,883	43	0,961	***
Belåningsgraden	5,64	4,767	43	1,072	***
Säkerhet i åkermark	5,63	4,884	43	1,061	***
Säkerhet i byggnader	4,99	4,256	43	1,307	***
Utlåningsränta	4,85	5	43	1,488	-

Ordinalskala 1-7

5%- nivå *
1 % -nivå **
0,1 % -nivå ***

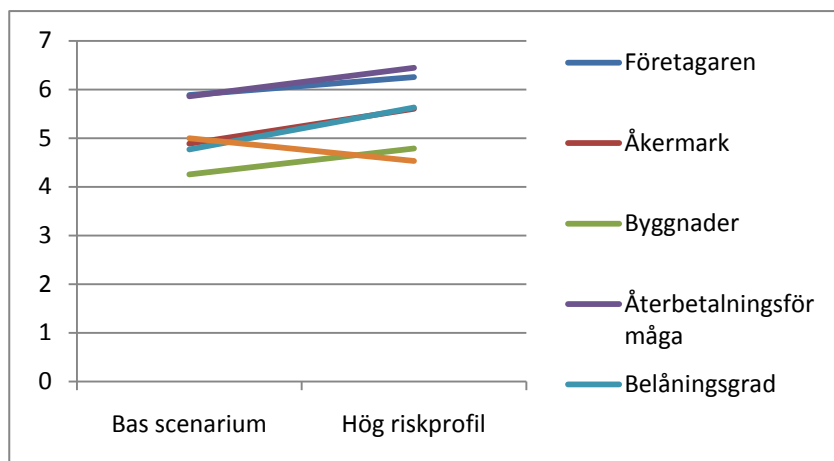
* Värde hypotesprövning är baserat på medelvärden i bas scenariot.

Tabell 11: kreditgivningsfaktorer, sänkt lönsamhet, (Egen bearbetning).

H₀: Faktorerna som långivare ser på vid en kreditgivning kan komma att ändras om den generella belåningsgraden ökar hos lantbruksföretagen.

H₁: Faktorerna som långivare ser på vid en kreditgivning förändras ej då den generella belåningsgraden ökar hos lantbruksföretagen.

De olika faktorerna som beaktas vid en kreditgivning och i vilken utsträckning de olika faktorerna beaktas har beskrivits tidigare i studien. Då belåningsgraden ökar så klassificeras låntagaren i en högre riskprofilsklass vilket leder till skillnader i hur kredithandläggaren beaktar de olika faktorerna. För att undersöka huruvida kredithandläggare beaktar de olika faktorerna vid en kreditgivning så användes en sjugradig skala där 7 är att kredithandläggaren beaktar faktorn i "hög grad" och en 1 är att kredithandläggaren inte beaktar faktorn alls. Resultatet av hur de olika faktorerna beaktas av kredithandläggarna redovisas i figur 19.

Figur19: Resultat. kreditgivningsfaktorer, scenario: hög riskprofil, (Egen bearbetning).

Resultaten visar att vid en hög riskprofil så beaktas samtliga faktorer i större utsträckning än om låntagaren inte skulle ha varit en högriskprofilslåntagare. Den faktor som är av störst betydelse är återbetalningsförmågan vilken ökar med 0,6 enheter på den sju gradiga skalan. Faktorn utlåningsränta förändras även, dock har denna förändrats negativt. Den negativa förändringen är svår att förklara, utlåningsräntan har den lägsta placeringen bland de olika faktorerna med en gradering av 4,5. Säkerheten i åkermark och belåningsgraden har båda ökat i andel och följer varandra åt. Om utlåningsräntan ej beaktas så blir den lägsta faktorn vid beaktande, säkerheten i byggnader, med en gradering av 4,8. I tabell 18 nedan visas de olika faktorerna och deras signifikans nivå, tabellen visar på att alla de olika faktorerna förutom utlåningsräntan hade en signifikans nivå.

Faktor	Medelvärde (X)	Värde hypotesprövning (μ)	Antal (n)	Standardavvikelse (S)	Signifikans
Återbetalningsförmågan	6,44	5,860	43	0,699	***
Företagaren	6,26	5,883	43	0,819	***
Belåningsgraden	5,63	4,767	43	0,876	***
Säkerhet i åkermark	5,61	4,884	43	0,839	***
Säkerhet i byggnader	4,79	4,256	43	1,307	***
Utlåningsränta	4,53	5	43	1,459	-

Ordinalskala 1-7

5%- nivå *
1 % -nivå **
0,1 % -nivå ***

*Värde hypotesprövning är baserat på medelvärden i bas scenariot.

Tabell 18: kreditgivningsfaktorer, hög riskprofil, (Egen bearbetning).

Då alla de olika faktorerna utom utlåningsräntan hade en signifikans på en 0,1 % nivå kan resultaten av enkäten styrka påståendet om att de olika faktorerna som långgivare beaktar vid en kreditgivning ändras om den generella belåningsgraden ökar hos lantbruksföretagen. En högre belåningsgrad leder också till en högre riskprofil.

6 Analys

I detta kapitel så kommer resultatet från kapitel 5 att analyseras och kopplas samman med litteraturundersökningen (kapitel 2), teoridelen (kapitel 3) och hypoteserna (kapitel 3).

6.1 Asymmetrisk information

- H_0 Långgivaren och låntagaren sitter inte inne med samma information.

Som beskrivits i kapitel 2 finns det huvudman och agent problem enligt Wang et al, (2002) inom alla marknader, vilket kan ge upphov till asymmetrisk information. Resultatet i kapitel 5 visar på att kredithandläggarna upplever att de får fullständig och tillräcklig information från sina låntagare med avseende på bokslut, budget och kalkyler. Resultatet kan förklaras av att endast informationsflödet betraktas från långgivarens sida, varför det är svårt att göra en bedömning om informationen är fullständig eller ej då varken den ena eller andra parten kan vara säker på att den fått all tillgänglig information från varandra.

En av de kommentarer som kom in under enkätundersökningen är att, det inte finns någon halvbra ansökan som blir godtagen och räntenivå kommer inte att påverkas. Den svarande kredithandläggaren menar istället att om en kreditgivningssituation inte föregås av ett fullständigt informationsutbyte så blir personen i fråga inte kund hos kredithandläggaren. Enligt Boehljes (2002) studie, som beskrevs tidigare i kapitel 2, stämmer kommentaren bra överens med hans resultat då han visar på fördelarna med att skjuta fram ett godkännande tills det att man fått alla information som behövs. Boehlje (2002) visar på att det under tiden kan genereras mer information om låneåtagandet vilket kan ändra kredithandläggarens åsikt om investeringen. Kommentaren kan vara orsaken till att Wang et als, (2002) slutsatser i sin studie skiljer sig ifrån resultatet som denna enkätstudie visar på. I den kvantitativa studien har det utgått från långgivarna och inte från låntagarna så varför endast den ena sidan beaktats och även om långgivaren anser sig ha tillgång till alla information så kan låntagaren mycket väl besitta ett informationsövertag. Resultatet från undersökningen kan bero på att av de kredithandläggare som ingår i undersökningen arbetar ungefär 60 % endast med lantbruksanknutna kunder och ärenden. Detta faktum visar på att de tillfrågade bör besitta stor kunskap inom området vilket kan vara en av förklaringarna till att de anser sig få fullgod information från låntagarna eftersom de vet vilka frågor som skall ställas och hur man skall tolka de svar som de får från låntagaren. En kredithandläggare som kommenterade detta menade på att de flesta kredithandläggare gör sina sämsta affärer och har de största kreditförlusterna när de är nyutbildade och unga och inte ännu lärt sig läsa av den potentiella låntagaren.

- H_0 Långgivaren har inte tillgång till all information om hur låntagaren är som företagare.

Som beskrivits i kapitel 2 finns det enligt Mishkin (1990) alltid problem med att låntagaren har ett informationsövertag jämfört med långgivaren. Mishkin (1990) beskriver att låntagaren kommer att utnyttja sitt informationsövertag gentemot långgivaren i syfte att tillförskansa sig fördelar. Som beskrivits under kapitel 5 så är resultatet av denna studie att långgivarna anser sig få fullgod information beträffande parametern "företagaren" från låntagarna. Som tidigare nämnts kan detta förklaras genom att om en potentiell låntagare inte uppger tillräckligt god information så blir den inte heller kund i banken.

Som nämnts i kapitel 2 beskriver Boehlje (2002) i sin studie att kreditrisken ökar då låntagaren har ett informationsövertag gentemot långgivaren. Denna risk kan bli märkbart stor då låntagaren inte klarar av att uppfylla sina åtaganden gentemot långgivaren.

I kapitel 5 visar studien på hur de olika kredithandläggarna delar in sina kunder i olika riskprofilsgrupper där de har olika fokus vad gäller uppföljning och dylikt. Med hjälp av Arkelofs (1970) studie och Mishkins (1990) studie där de båda visar att genom att kunna klassificera olika riskgrupper då adverse selection undviks kan slutsatsen dras att de svarande kredithandläggarna undviker faran för adverse selection i möjligaste mån. Enligt teorierna förklaras detta till följd att de låntagarna med låg riskprofil kommer att stanna i banken.

- H_0 Då asymmetrisk information föreligger mellan låntagare och långgivare vid en kreditgivning kommer räntan att bli högre.

Som tidigare nämnts under kapitel 2 visar Stiglitz et al (1981, 1983) studie på att lönsamheten är god för de banker som bemöter kreditförluster genom att inte höja räntan utan att vara mer återhållsamma med utlåningen. Resultatet från undersökningen i kapitel 5 visar på att då kredithandläggaren inte anser sig få fullgod information från låntagaren, så sker ingen förändring på lånevillkoren utan istället blir utfallet att krediten inte blir beviljad.

Enligt denna undersöknings resultat delar kredithandläggarna in sina kunder i olika riskprofiler. Lånevillkoren är inte den största skillnaden mellan grupperna utan mer hur ofta kredithandläggarna gör en uppföljning på krediterna i de olika riskprofilerna, vilket även detta resultat stämmer överens med Stiglitz et al (1981, 1983) studie. En anledning kan vara som tidigare nämnts enligt de kommentarer som erhöles i enkätundersökningen ”bankerna inte är pantbanker” och vill inte äga och finansiera väldigt riskfyllda projekt där det inte är säkert att de får sina pengar tillbaka.

6.2 Bankernas riskhantering

- H_0 Bankernas risker vid en kreditgivning är enligt följande prioriteringsordning:
  1. Kreditrisk
  2. Marknadsrisk
  3. Strategisk risk
  4. Produktionsrisk

De risker som bankerna möter i sin verksamhet är; kreditrisk, strategisk risk, marknadsrisk och produktionsrisk (Boehlje, 2002). Bankerna strävar efter att minimera sina kreditförluster genom att hantera de ovanstående riskerna vid kreditgivning. Det är tydligt i undersökningen att bankerna i förhållandevis hög grad beaktar dessa risker vid kreditgivning. Enligt Boehlje (2002) så är det framförallt kreditrisken som bankerna beaktar. Denna risk är direkt kopplad till låntagarens säkerheter och förmåga att leva upp till sina kreditåtaganden. Resultatet från enkätundersökningen styrker Boehljes teori, då det visar sig att just kreditrisken är den risk som kredithandläggarna lägger allra störst vikt vid under en kreditgivningssituation. Graden av kreditrisk påverkas av säkerheten och lönsamheten i företaget, på ett renodlat växtodlingsföretag är det värdet på åkermarken som utgör den största delen av lantbrukarens säkerheter och lönsamheten utgörs av avkastningen och avsalupriset på grödan. Resultatet från enkätundersökningen tyder på att kredithandläggarna genom deras respektive rangordning av risk i hög grad beaktar förändringar i både den generella lönsamheten i växtodlingen och säkerheten i form av åkermark.

Marknadsrisken och den strategiska risken är de risker som kredithandläggarna är mest angelägen att beakta efter kreditrisken vid en kreditgivning. Detta resultat stämmer bra överens med resultatet av graderingen av de olika parametrar, vilka visar på att efter återbetalningsförmågan är företagaren graderad högst vilket stämmer överens med Boehljes (2002) teorier om att den strategiska risken, som innefattar företagarens förmåga att leda, driva och utveckla sitt företag, är en viktig risk.

- H_0 Vid en hög belåningsgrad ökar kreditgivarens riskaversion.

Som kan utläsas i kapitel 3 (teoridelen) så har de större bankerna ett utarbetat system för att dela in sina låntagare i olika riskprofilsklasser (Barry, 2004). Detta görs för att på ett lämpligt sätt kunna matcha lånevillkor och kapital till den specifika låntagaren. Resultatet från undersökningen visar på att kredithandläggarna på bankerna har ett utarbetat system för att dela in sina kunder i hög- respektive låg riskprofilsklass, där måttet är D/A (skulder genom tillgångar). Hypotesen om att hög belåningsgrad ökar kredithandläggarens riskaversion syftar till att dels få fram hur stor andel av låntagarna som befinner sig i en hög riskprofilsklass samt att utreda hur det påverkar kredithandläggarnas riskaversion. Enligt hypotesen är utgångspunkten att kredithandläggarna är riskaversa då det ligger i deras intresse att minimera risken för kreditförluster. Resultatet från undersökningen visar att då en låntagare befinner sig i en låg riskprofilsklass så sker uppföljningen av låntagarens säkerheter mer sällan, vilket styrker hypotesen. Resultat kan kopplas samman med hypotesen, då det föreligger en lägre risk för kreditförluster så minskar kredithandläggarens riskaversion vilket visas genom att kredithandläggaren gör uppföljning av låntagarens säkerheter mer sällan. Om låntagaren har en högre riskprofil så ökar kredithandläggarens riskaversion, genom att kredithandläggarens uppföljning av låntagarens säkerheter då blir mer frekvent, vilket har till följd att då uppföljning sker tillräckligt ofta beroende på den specifika riskprofilen så minskar risken för kreditförluster.

- H_0 Ökad konkurrens på kreditmarknaden leder till ökat risktagande hos kreditgivarna på bankerna.

Trots att bankerna ständigt strävar efter att minimera kreditrisken och sina kreditförluster, vilket framgår i ovanstående stycke, så visar resultatet från enkätundersökningen att när det föreligger en ökad konkurrens på kreditmarknaden så upplever hela 40 % av de tillfrågade att bankernas generella risktagande är stigande.

Detta kan förklaras med hjälp av Boehljes (2002) studie som visar på att krediter till lantbruksföretag är en expansiv marknad som många av de stora bankerna vill slå sig in på. Ett sätt att öka sina marknadsandelar är enligt Boehljes (2002) att "prisa" sig in, vilket innebär att bankerna försöker öka sin marknadsandel genom att erbjuda förmånligare villkor för sina låntagare. Detta leder till att bankerna tar en större risk, vilket kan påverka dem negativt i framtiden genom kreditförluster, enligt Boehljes (2002). Resultatet från undersökningen visar på att det område där störst andel av kredithandläggarna upplever ett ökat risktagande är Götalands norra slättbygder. I detta område uppger hela 55 % att de upplever ett ökat risktagande. Detta resultat tyder på att det föreligger en förhållandevis hög konkurrens och ökat risktagande i just detta område. Detta skulle kunna bero på att det är många banker i området som är villiga att ta marknadsandelar på lantbrukskrediter.

Utav de tillfrågade kredithandläggarna så anser 60 % att det är oförändrat eller avtagande risktagning hos bankerna vilket kan förklaras med att de banker som redan är etablerade på marknaden med en befintlig kundstock inte tar större risker då de redan har ett bra utbud av

finansiella tjänster att erbjuda. För dessa banker gäller det att förklara för kunden var mervärdet ligger i att fortfarande ha kvar sin gamla bank.

- H_0 Då den långsiktiga lönsamheten inom lantbruket sjunker så sjunker även marknadsvärdet på åkermarken.

Enligt (Eklund, 2009) så måste värdet på en tillgång bero på dess avkastning och långsiktiga lönsamhet. Då detta appliceras på växtodlingsbranschen så skulle det innebära att avkastningen från åkermarken skulle motsvara värdeökningen på åkermarken. Enligt resultatet från enkätundersökningen så visar det sig att; den långsiktiga lönsamheten och risken för sjunkande markpriser är negativt korrelerade med varandra. Resultatet tyder på att så länge som det föreligger en långsiktigt god lönsamhet för växtodlingsföretagen så är risken låg att marknadsvärdet på åkermarken sjunker. Det som är svårt att åskådliggöra i detta resultat är tidsperspektivet, då det inte framgår hur många år som det långsiktiga tidsperspektivet är. Det är därför inte säkert att marknadsvärdet kommer att sjunka då det sker en försämrad lönsamhet under en tidsperiod på några år.

- H_0 Det föreligger en skillnad mellan avkastningsvärdet och marknadsvärdet på åkermark.

Enligt (Guilling et al, 2009) så har marknadsvärdet på åkermarken beräknas som nettonuvärdet av framtida intäkter som genereras från åkermarken. Åkermarkens värde skulle då kunna beräknas som; åkermarksvärdet= avkastningsvärdet/diskonteringsräntan. Enligt resultatet från undersökningen i kapitel 5, så visar det sig att kredithandläggarna upplever att det finns en betydande skillnad mellan åkers avkastningsvärde (täckningsbidrag/hektar) och marknadsvärde (kr/hektar). Detta visar på att det inte går att beräkna marknadsvärdet utifrån åkermarkens produktionsvärde. Enligt (Guilling et al, 2009) finns det andra aspekter som driver upp marknadsvärdet på åkermarken, så kallade härlighetsvärden, så som fastighetens läge och miljö samt rekreations faktorer så som jakt och fiske, vilka är svåra att beräkna.

I resultatdelen (kapitel 5) så beräknas sambandet mellan risken för sjunkande markpriser och skillnaden mellan avkastningsvärdet och marknadsvärdet. Det visar sig att de båda faktorerna är positivt korrelerade med varandra. Detta tyder på att det skulle kunna föreligga risk för att marknadsvärdet skulle sjunka om det är en stor skillnad mellan avkastningsvärdet och marknadsvärdet. Utifrån dessa beräkningar visar det sig att det finns ett samband mellan nivån på avkastningsvärdet och nivån på marknadsvärdet. Dock ligger korrelationen på endast 0,17, vilket tyder på att ett samband existerar men att det är förhållandevis svagt. Detta kan knytas samman med vad Guillings studier i ämnet har visat, att det är samband mellan avkastningsvärdet och marknadsvärdet men att även andra faktorer måste vävas in.

Enligt resultatdelen (kapitel 5) så visar korrelationsberäkningarna mellan faktorer; god lönsamhet i växtodlingen, samt skillnaden mellan avkastningsvärdet och marknadsvärdet, på att då lönsamheten ökar så kommer skillnaden mellan avkastningsvärdet och marknadsvärdet att öka. Detta betyder att då det sker en generell lönsamhetsförbättring så kommer det att driva upp marknadsvärdet på åkermarken. Detta tyder på att marknadsvärdet ökar i en snabbare takt än vad avkastningsvärdet gör.

De olika strategier som lantbrukare, enligt Barry (2001), genomfört för att öka sin lönsamhet stämmer överens med resultatet av undersökningen. Såsom tidigare nämnts i kapitel 5, visar

det sig att växtodlingsföretagen är duktiga på att terminssäkra sin spannmål och valutasäkra sitt gårdsstöd för att kunna minska sin rikexponering.

Om de tre ovanstående korrelationsberäkningarna kopplas samman, så visar det sig enligt kredithandläggarnas egna subjektiva bedömning att;

Förbättrad lönsamhet leder till:

- Ökad skillnad mellan avkastningsvärde och marknadsvärde.
- Minskad risk för sjunkande åkermarkspriser.

Hög risk för sjunkande åkermarkspriser beror på:

- Försämrad lönsamhet inom växtodlingen.
- Ökad skillnad mellan avkastningsvärdet och marknadsvärdet.

6.3 Kreditgivningsfaktorer

- H_0 Vid en kreditgivning är prioriteringsordningen enligt följande

1. Företagaren.
2. Återbetalningsförmågan
3. Säkerheten i åkermarken
4. Säkerheten i byggnader

Enkätundersökningen tar upp fyra olika kreditgivningsfaktorer. Dessa är företagaren, återbetalningsförmågan, säkerheten i åkermarken och säkerheten i byggnader vilka kredithandläggarna fick rangordna. Som beskrivs under kapitel 5 blir resultatet av rangordningen enligt följande; återbetalningsförmågan, företagaren, säkerheten i åkermark och säkerheten i byggnader. Resultaten visar på att skillnaden i gradering mellan företagaren och återbetalningsförmågan är begränsad. Skillnaden i graderingen mellan återbetalningsförmågan och säkerheten i byggnader, vilken är den faktor som fick lägst gradering, med ett medelvärde på 1,39 enheter på den sjugradiga skalan. Med hjälp av resultatet visar det sig att alla de fyra faktorer som tas med i den kvantitativa undersökningen är av stor vikt.

Resultatet att återbetalningsförmågan är den viktigaste faktorn vid kreditgivning stämmer väl överens med att kreditrisken är den risk som kredithandläggarna lägger störst vikt vid i en kreditgivning. Kreditrisken är i hög grad beroende av återbetalningsförmågan enligt Boehlje (2002).

- H_0 Försämrad lönsamhet hos växtodlingsföretagen leder till att lantbrukskredithandläggarna ökar sin riskaversion.

Tidigare i studien har den fluktuerande lönsamheten inom växtodlingen beskrivits. Priset på både insatsvaror och avsalupriset på spannmål har varierat kraftigt de senaste åren vilket är ett faktum som växtodlingsföretagen måste anpassa sig till. För att få en bild av hur de olika kreditgivningsfaktorerna ändrar sig i takt med att lönsamheten försvagas hos ett lantbruksföretag, så fick kredithandläggarna gradera de olika faktorerna utifrån ett scenario där lönsamheten har försvagats i lantbruksföretagen. Som beskrivs i kapitel 5 visar resultaten på att alla faktorer beaktas mer då det föreligger en risk för sämre lönsamhet. Detta beror

enligt Barry (2001) på att lantbruksföretagets samlade risk ökar, vilket får till följd att kredithandläggarna blir mer riskaversa och beaktar dessa faktorer i högre grad. Den faktor som är viktigast vid kreditgivning när det föreligger försämrad lönsamhet är fortfarande återbetalningsförmågan. Denna ökade däremot endast 12 % medan t.ex. säkerheten i åkermark ökar med hela 17 % vilket visar på att säkerheten i åkermark är en viktig faktor att ta hänsyn till vid detta scenario.

- H_0 Faktorerna som långivarna ser på vid en kreditgivning kan komma att ändras om den generella belåningsgraden ökar hos lantbruksföretagen.

Som framkom av enkätundersökningen ökar kredithandläggarens riskaversion då lantbruksföretagets belåningsgrad ökar. I Broome (1998) studie visar att vid en ökad belåningsgrad kommer en kreditpropå att följas av hårdare krav än om lantbruksföretaget skulle ha haft en lägre belåningsgrad. Svaren enligt undersökningen visar på att de tillfrågade kredithandläggarna arbetar som Broome (1998) beskriver det vid en ökning av belåningsgraden. Som nämns i resultatet är den viktigaste faktorn vid en kreditgivning återbetalningsförmågan. Dock visar det sig att vid ett scenario med en högre riskprofil så förändras belåningsgraden mest procentuellt jämfört med bas scenariot, vilken delvis beror på säkerheten i åker och byggnader. Ökningen visar på att vid kreditgivning då belåningsgraden är hög så är säkerheten i både åkermark och byggnader viktiga faktorer.

Då belåningsgraden ökar hos ett lantbruksföretag kommer även, enligt Franks, (1998) risken för finansiell stress öka. Finansiell stress uppkommer, som nämns i kapitel 2, då det totala kapitalet i ett företag till stor del utgörs av lånat kapital. De svar som framkommer pekar på att alla kredithandläggare ökar sitt hänsynstagande av de olika faktorerna vilket Franks (1998) studie också visar då låntagaren är utsatt för en högre risk vid högre belåningsgrad vilket ökar den finansiella stressen. Som tidigare nämnts i kapitel 2 så är det enligt Franks (1998) fel att endast jämföra belåningsgraden rakt över för alla olika företag med olika inriktning. För vissa företag kan det vara nödvändigt med en högre belåningsgrad vilket inte behöver medföra att den finansiella stressen ökar.

Collender poängterar i sin studie från (1999) farorna med en för hög belåningsgrad. Slutsatsen är att ett lantbruksföretag aldrig kan kompensera ett dåligt resultat med upplåning. Vid en högre belåningsgrad bör kredithandläggarna således ställa högre krav på kreditgivningsparametrarna, vilket bekräftas av denna studie.

7 Slutsatser

Studien syftar till att undersöka *hur kredithandläggare lantbruk i sina kreditgivningsstrategier beaktar den potentiella riskfaktorn att säkerheten i form av åkermark faller i värde*. Med de hypoteser som ställdes upp så har syftet undersökts utifrån flera aspekter. De flesta av hypoteserna kunde efter den empiriska studien styrkas och en del av hypoteserna kunde förkastas.

7.1 Asymmetrisk information

Studien visar på att den information som långgivaren får från sina kunder är fullständig vilket visar på att de potentiella kunder som ej anger fullständig information inte heller blir kunder hos kredithandläggaren. Resultaten visar på att vid kreditgivning är det mycket viktigt med fullständig information mellan låntagare och kredithandläggare, vilket förklaras av att inga låneåtaganden kan väga upp ett dåligt informationsflöde. Då låntagaren inte ger den information som behövs vid en kreditgivning kommer det inte enligt studien automatiskt att leda till att räntan höjs för att kompensera. Studien visar däremot på att vid varje kundgenomgång granskas kunderna och deras krediter av kredithandläggaren. För att kunna hantera de kunder som har ekonomiska problem eller de som är på väg att få ekonomiska problem så försöker kredithandläggarna istället att dela in kunderna i olika riskklasser. Men även om en kund hamnar i en hög riskklass kommer inte räntan att vara det främsta verktyget för att sänka risken på den krediten. Det främsta verktyget är i stället enligt studien hur ofta uppföljningen sker.

7.2 Bankernas riskhantering

Denna studie visar på att bankerna i hög grad tar i beaktande de risker som en kreditgivning till växtodlingsföretag medföljer. Studien visar på att det framförallt är kreditrisken som bankerna tar i beaktande vid kreditgivning. De övriga tre riskerna (produktions-, marknads- och strategiskrisk) beaktas också i förhållandevis hög grad men är underordnade kreditrisken. Resultatet visar att bankerna beaktar den potentiella risken för att säkerheten i form av åkermark faller i värde, pga. att kreditrisken innefattar risken för att värdet på säkerheten för det utlånade kapitalet minskar.

Låntagarens riskprofilklass har stor betydelse för hur ofta bankerna gör uppföljning av låntagarens säkerheter. Studien visar att om låntagaren befinner sig i en hög riskprofilklass så görs uppföljningen av säkerheterna mer frekvent. Detta tyder på att bankerna är mer riskaversa då låntagaren har en hög belåningsgrad. Om detta resultat kopplas samman med studiens övergripande syfte så kan slutsatsen dras att beroende på den specifika låntagarens riskprofil så kommer risken för fallande värde på säkerheten i form av åkermark att beaktas i högre eller lägre grad.

I studien mäts bankernas konkurrenssituation och hur kredithandläggarna upplever det generella risktagandet. Det visar sig i studien att ökad konkurrens till viss del leder till ett ökat risktagande. Resultatet tyder på att om bankerna ska kunna öka sina marknadsandelar så krävs det en viss grad av ökat risktagande för att kunna värva nya kunder inom lantbruksnäringen.

Studien visar att kredithandläggarna anser att då det föreligger en långsiktigt god lönsamhet inom växtodlingsbranschen så kommer det att innebära en minskad risk för sjunkande åkermarkspriser. Det hör samman med att då det är god lönsamhet så kommer lantbrukarnas generella återbetalningsförmåga att förbättras vilket leder till minskad risk för fallissemang hos bankens låntagare, vilket bidrar till att åkermarkens värde bibehålls. Vidare så anser

kredithandläggarna att det föreligger en stor skillnad mellan åkermarkens avkastningsvärde och marknadsvärde. Kredithandläggarna upplever att denna skillnad ökar när lönsamheten förbättras, vilket leder till att marknadsvärdet ökar i snabbare takt än avkastningsvärdet.

7.3 Kreditgivningsfaktorer

Studien visar entydigt att viktigaste faktorn vid kreditgivning är återbetalningsförmågan, men att samtliga faktorer beaktas i hög grad. Resultatet visar att kredithandläggarna i första hand studerar den potentiella låntagarens affärsidé och bedömer lönsamheten i den tänkta investeringen. Det visar sig även att kredithandläggarna lägger stor vikt vid att analysera hur den potentiella låntagaren är som företagare och dennes förmåga att med framgång driva och leda sitt företag. I andra hand så beaktar kredithandläggarna säkerheten i åkermark och byggnader. Att samtliga de fyra olika faktorerna beaktas i hög grad tyder på att för ett lån ska bli beviljat så krävs det att återbetalningsförmågan är god, företagaren är skickliga på att driva sitt företag och att det finns en säkerhet av något slag, t.ex. i åkermark eller byggnader.

8. Framtida studier

Detta arbete utgår ifrån hur kredithandläggare bedömer risken för sjunkande åkermarkspriser och vad de har för strategier för att motverka ett fallissemang. Det hade varit intressant att utöka studien till att inte bara studera kredithandläggarnas bedömningar utan även studera rådgivares och lantbrukares uppfattning. Dessutom kan studien utökas från att bara studera effekter av skiftande värde på åkermarken till att ta med andra aspekter. Dessa skulle kunna vara värdet på säkerheter i form av skogsmark, ekonomibygnader och maskiner.

Referenser

Litteratur

Arkelof 1970, *The market of lemons*, Quartley Journal of economics vol 84.

Baker och Gabriel 1980, *Concepts of business and financial risk*, American journal of agricultural economics association vol 62.

Bankrörelselagen, 1987:617

Barry, Escalante och Bard 2001. *Economic risk and the structural characteristics of farm businesses*. Agricultural Finance Review, vol. 61

Barry och Walraven, 2004. *Bank risk rating and the pricing of agricultural loans*, Agricultural Finance Review, Fall 2004

Bessies, 2002. *Risk management in banking*, Australian Prudential Regulation Authority cp0007.

Boehlje, 2002, *Risk in U.S agriculture: New challenge and new approaches*. Dept of Agricultural Economics Purdue University

Broomé, Elmer och Nylén 1998. *Kreditgivning till företag*, Lund Studentlitteratur

Collender, 1999. *Agricultural Boom & Bust: Will history repeat in the 1990's?* Economic Research Service/USDA, Agricultural Outlook/April 1999

Collins, 1985. *Expected utility, debt equity structure and risk balancing*, American journal of agricultural economics association, vol. 67, no. 3 (Aug., 1985)

Eklund, 2005. *Vår ekonomi*, Nordsteds Akademiska förlag

Franks och Jeremy, 1998, *Predicting financial stress in farm business*. European review of Agricultural Economics, vol 25, no 1, Manchester

Guilling, Doyle och Brorsen 2009. *Agricultural, recreational and urban influences on agricultural land prices*, Agricultural finance review vol 69 no 2.

Grossman och Stiglitz 1980, *On the impossibility of informationally efficient markets*, The American Economic Review, vol. 70, no. 3

Hamilton G. 1996, *Riskmanagment 2000*, studentlitteratur, Lund

Hardaker och Hurine 1997. *Cooping with risk in agriculture*, Wallingford, Oxfordshire: Cambrige, MA: CABI Pub.

Jensen och Meckling 1976, *Theory of the firm: Magerial behaviour, Agency costs and ownership structure*, Journal of financialEconomics, vol 3.

Jonsson och Norell 2007. *Ett stycke statistik*, Studentlitteratur AB, Lund.
Jordbruksverket, 2010: (www.scb.se ,JO 38 SM 1001) Skriven av jordbruksverket, publicerad av SCB. 2010-11-17

Lagerqvist och Olsson 2001. *Asymmetric information, capital structure and agricultural investment*. American Agricultural Economics Association, 2001 Annual meeting, August 5-8, Chicago, IL with number 20652.

LRF- Konsult, LRF och Swedbank 2010. *Lantbruksbarometern 2010*, Stockholm

Rotschild och Stiglitz, 1976, *Equilibrium in competitive insurance markets an essay on the economics of imperfect information*, Quarterly Journal of Economics 90.

Ryan och Stam, 1999, *Farmers to Cut Borrowing Amid Income Uncertainty*. Agricultural Outlook, May. Economic research service/USDA

Stiglitz och Weiss, 1981, *Credit rationing in markets with imperfect information*, American Economic Review, vol. 71, no. 3 (Jun., 1981)

Stiglitz och Weiss, 1983, *Incentive effects of Terminations: Applications to the credit and labor markets*, The American Economic Review, vol. 73, no. 5 (Dec., 1983)

Spence ,1974. *Market Signaling*, Harvard University Press, Cambridge, MA 1974.

Spence, 1973. "Job Market Signaling", The Quarterly Journal of Economics vol 87 no 3

Tegin, 1997. *Kredithandboken*. Nordstedts juridik. Falköping

Mishkin, 1990, *Asymmetric information and financial crises: A historical perspective* Working paper no. 3400. Graduate school of business, Columbia University, USA

Norberg, 2002. *Hur påverkas ansvaret för kreditförluster i bildandet av bad banks?* Rapport 89, institutionen för handelsrätt, Lunds universitet, Lund

Nygaard och Bengtsson, 2002, *Strategizing- en kontextuell organisationsteori*. Studentlitteratur Lund

Wang, Leatham och Chaisantikulawat, 2002, *External equity in agriculture: risk sharing and incentives in a principal- agent relationship*, Agricultural Finance Review, vol. 62

Internet

(www.privataaffarer.se, Carl Johan Jurss, LRF Konsult).

<http://www.privataaffarer.se/nyheter/201002/akermark-en-bra-affar/index.xml>

(www.swedbank.se) <http://www.swedbank.se/foretag/finansiering/eu-kredit/index.htm>

(www.scb.se). <http://www.ssd.scb.se/databaser/makro/SaveShow.asp>

Personliga meddelande

Andersson Patrik, Skurups sparbank, 5 nov 2010

Bengtsson Fredrik, Landshypotek, 16 nov 2010

Olsson Filip, Swedbank, 22 sep 2010

Bilagor

Enkätundersökning

Frågeformulär kring kredithandläggning lantbruk

1.a) Jag är man kvinna

b) Ålder _____ år

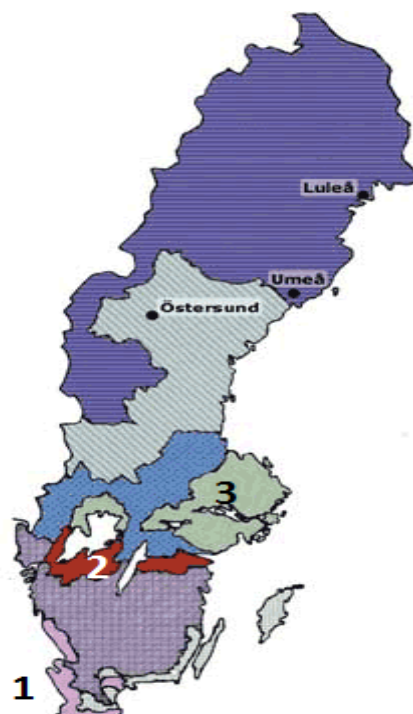
c) Hur länge har du varit aktiv kredithandläggare lantbruk? _____ år

2. Vilken är din högsta avslutade utbildning?

- Folkskola, realskola eller grundskola
- Yrkesskola   Agronomutbildning
- Gymnasium   Lantmästarutbildning
- Civilekonom   Jägmästare
- Skogsmästare   Annan universitetsutbildning

3. Inom vilket produktionsområde finns ditt bankkontor?

- Götalands södra slättbygder (Gss) 1
- Götalands norra slättbygder (Gns) 2
- Svealands slättbygder (Ss) 3

4. a) Hur stor del av den totala utlåningen på hela ditt bankkontor utgörs av lantbrukskrediter? *Vänligen markera med ett kryss på skalan nedan.*

0%-----25%-----50%-----75%-----100%

b) Hur stor andel av din egen totala utlåning utgörs av lantbrukskrediter?

0%-----25%-----50%-----75%-----100%

5. a) Jag upplever att jag får fullständig information från mina kunder vid kreditgivningen, med avseende på...

Vänligen markera med ett kryss på skalan nedan.

	Inte alls						I hög grad
...bokslut	1	2	3	4	5	6	7
....kalkyler	1	2	3	4	5	6	7
...budget	1	2	3	4	5	6	7
...personlig- Information	1	2	3	4	5	6	7

- b) Om svar 1- 3 på något av påståendena i fråga 5a, kommer då räntenivån att öka?

Inte alls							I hög grad
1	2	3	4	5	6	7	

6. Vid en lantbrukskreditgivning beaktas bland annat följande parametrar;
Ange i hur stor grad du beaktar dessa vid en kreditgivning.

	Inte alls						I hög grad
...återbetalnings- förmågan	1	2	3	4	5	6	7
...företagaren	1	2	3	4	5	6	7
...säkerheten i åkermark	1	2	3	4	5	6	7
...säkerheten i byggnader	1	2	3	4	5	6	7

7. Vid kreditgivningssituationer berörs bland annat följande risker:
- Kreditrisken:** Innefattar risken för att låntagarens återbetalningsförmåga försämras samt att det kan ske en värdeminskning på säkerheten vilket ökar långgivarens risk för finansiella förluster.
- Marknadsrisk:** Innefattar risken för negativa förändringar med avseende på råvarupriser, räntor och valutakurser.
- Strategisk risk:** Innefattar risken för att låntagaren har svårigheter med att leda och driva sitt företag samt att anpassa sin verksamhet till nya lagar och politiska beslut.
- Produktionsrisk:** Innefattar risken för att lantbruksföretagets resultat påverkas negativt på grund av t.ex. extrema väderförhållanden, sjukdoms- och skadeinsektsangrepp på grödan samt maskintekniska faktorer.
- I en kreditgivningssituation beaktar jag...
- Ange i vilken grad du beaktar riskerna.*

	Inte alls				I hög grad		
...kreditrisken	1	2	3	4	5	6	7
...marknadsrisken	1	2	3	4	5	6	7
...strategisk risk	1	2	3	4	5	6	7
...produktionsrisk	1	2	3	4	5	6	7

8. Jag anser att mina kunder är duktiga på att hantera fluktuerande priser genom terminssäkring av spannmål och valutasäkring av gårdsstöd.

Terminssäkring spannmål

Inte alls							I hög grad
1	2	3	4	5	6	7	

Valutasäkring gårdsstöd

Inte alls							I hög grad
1	2	3	4	5	6	7	

9. a) Hur genomförs marknadsvärderingen av en lantbruksfastighet på ditt bankkontor?

Externa värderare anlitas

Värderas av intern personal

b) Om externa värderare anlitas, hur upplever du att kreditrisken förändras med beaktande av kreditens säkerhet;

Minskar

Ökar

Är oförändrad

10. a) Upplever du att det är en hög grad av konkurrens på marknaden för lantbrukskrediter i ditt verksamhetsområde?

Ja Nej

b) Om du svarar ja på fråga 10a, upplever du att det förekommer någon skillnad i det allmänna risktagandet hos bankerna i ditt område?

Stigande

Avtagande

Är oförändrad

11. a) Hur stor andel av dina kunder anser du, enligt din egen synvinkel, har en hög respektive låg riskprofil, med beaktande av måttet; D/A (skulder genom tillgångar)?

Hög riskprofil:

0%-----25%-----50%-----75%-----100%

Låg riskprofil:

0%-----25%-----50%-----75%-----100%

b) Hur ofta gör du en uppföljning av dina kunders säkerheter?

Hög riskprofil

Varje halvår

Varje år

Vid nyinvesteringar

Aldrig

Låg riskprofil

Varje halvår

Varje år

Vid nyinvesteringar

Aldrig

12. a) Beroende på kundens riskprofil, fokuserar du på olika faktorer vid kreditgivningsprocessen?

Ja Nej

b) Om du svarat ja på fråga 12a, ange i vilken grad du fokuserar på följande faktorer:

	Inte alls					I hög grad	
...företagaren	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>	<u>5</u>	<u>6</u>	<u>7</u>
...säkerheten i åkermark	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>	<u>5</u>	<u>6</u>	<u>7</u>
...säkerhet i byggnader	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>	<u>5</u>	<u>6</u>	<u>7</u>
...återbetalningsförmågan	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>	<u>5</u>	<u>6</u>	<u>7</u>
...belåningsgraden	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>	<u>5</u>	<u>6</u>	<u>7</u>
...utlåningsräntan	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>	<u>5</u>	<u>6</u>	<u>7</u>
...annat _____	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>	<u>5</u>	<u>6</u>	<u>7</u>

13. a) Förändras bedömningen av de faktorer som beaktas i din kreditgivning om det sker en förändring i lantbrukskundernas lönsamhet?

Ja Nej

b) Om du svarat ja på fråga 13a, ange i vilken grad du fokuserar på de nedanstående faktorerna då lönsamheten sjunker?

	Inte alls					I hög grad	
...företagaren	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>	<u>5</u>	<u>6</u>	<u>7</u>
...säkerhet i åkermark	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>	<u>5</u>	<u>6</u>	<u>7</u>
...säkerhet i byggnader	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>	<u>5</u>	<u>6</u>	<u>7</u>
...återbetalningsförmågan	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>	<u>5</u>	<u>6</u>	<u>7</u>
...belåningsgraden	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>	<u>5</u>	<u>6</u>	<u>7</u>
...utlåningsräntan	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>	<u>5</u>	<u>6</u>	<u>7</u>
...annat _____	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>	<u>5</u>	<u>6</u>	<u>7</u>

14. a) Har de faktorer som beaktas vid kreditgivning förändrats under din tid som verksam kredithandläggare lantbruk?

Ja Nej

b) Om du svarat ja på fråga 14a, ange i vilken grad du fokuserar på de nedanstående faktorerna:

	Inte alls					I hög grad	
...företagaren	1	2	3	4	5	6	7
...säkerhet i åkermark	1	2	3	4	5	6	7
...säkerhet i byggnader	1	2	3	4	5	6	7
...återbetalningsförmågan	1	2	3	4	5	6	7
...belåningsgraden	1	2	3	4	5	6	7
...utlåningsräntan	1	2	3	4	5	6	7
...annat _____	1	2	3	4	5	6	7

15. Jag anser att det finns en stor skillnad mellan avkastningsvärdet beräknat med utgångspunkt från täckningsbidraget/hektar och marknadsvärdet (kr/hektar) på åkermarken i mitt område.

Inte alls						I hög grad	
1	2	3	4	5	6	7	

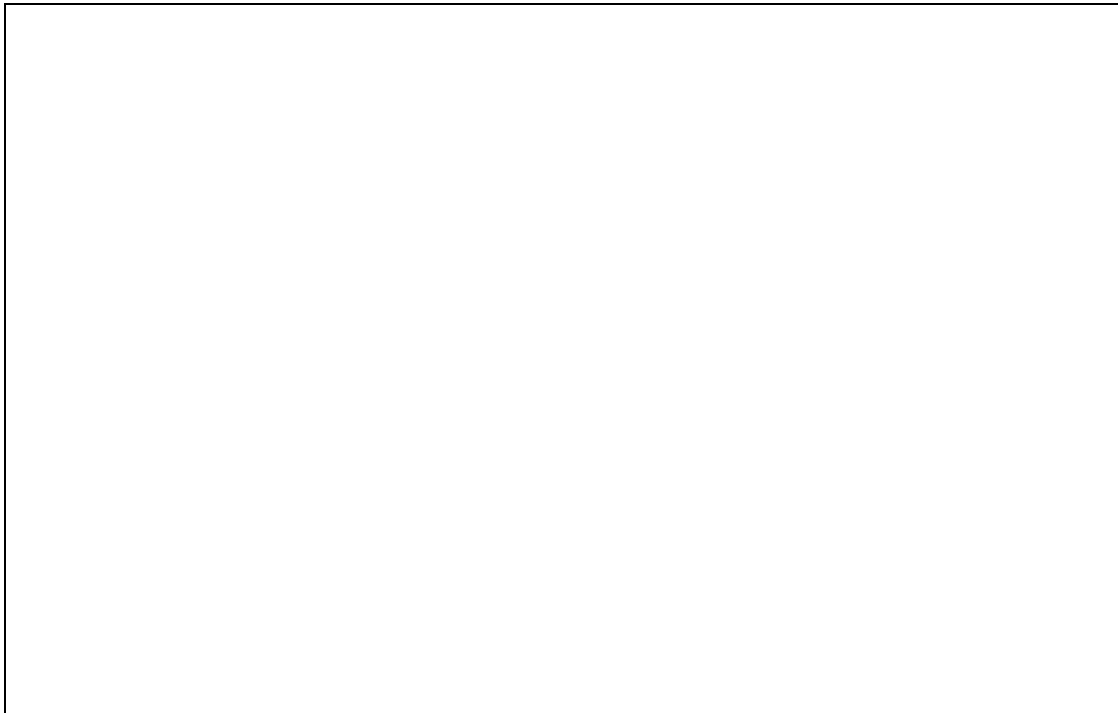
16. Jag anser att det föreligger en stor risk att marknadsvärdet på åkermarken i mitt verksamhetsområde inom en snar framtid kommer att sjunka.

Inte alls						I hög grad	
1	2	3	4	5	6	7	

17. Jag anser att det föreligger en långsiktigt god lönsamhet för växtodlingsföretagen i mitt verksamhetsområde.

Inte alls						I hög grad	
1	2	3	4	5	6	7	

18. Övriga kommentarer och synpunkter.

***Tack för att du tagit dig tid att genomföra
enkäten. Din medverkan är värdefull för oss!***

Följebrev till kredithandläggarna

Följebrev

Datum

Bäste kredithandläggare lantbruk!

Vi heter Jesper Åkerblom och Olof Wassberg och studerar till ekonomagronomer vid Sveriges lantbruksuniversitet, Ultuna i Uppsala.

Vi är i slutskedet av vår utbildning och håller på med vårt examensarbete som handlar om hur kredithandläggare lantbruk beaktar den potentiella riskfaktorn att värdet på säkerheten i form av åkermarken kan sjunka, vid kreditgivning åt lantbruksfastighetsaffärer. Samarbetspartner till examensarbetet är LRF Konsult där vår kontaktperson är Lars-Göran Svensson. Själva idén och utformningen av examensarbetet har diskuterats fram i samråd med vår handledare professor Hans Andersson vid institutionen för ekonomi, SLU, Ultuna. De teorier som ligger till grund för examensarbetet är riskteori, agentteori och finansieringsteori.

Denna studie i enkätfrågeform omfattar 150 kredithandläggare för lantbrukskunder på de banker som har en lantbruksavdelning samt vars bankkontor är placerat i slättbygdsområde. Ditt namn och dina adressuppgifter har vi blivit delgivna åt oss av .....

Ert deltagande i denna studie är givetvis frivilligt, men ert svar är betydelsefullt för undersökningens kvalitet. Vi vill särskilt poängtera att denna **undersökning inte syftar till att göra någon som helst jämförelse mellan de olika bankerna**, utan syftet med undersökningen är att få en generell bild av hur riskfaktorn i form av ett eventuellt sjunkande åkermarkspris beaktas vid kreditgivning åt lantbruksfastighetsaffärer.

Var god att svara så fullständigt som möjligt på samtliga frågor. Skicka sedan ditt svar i det bifogade portofria svarskuvertet så snart som möjligt. Vi ser gärna att du skickar ditt svar senast den 10/12 2010. Enkäten tar uppskattningsvis 10 minuter att besvara.

Dina uppgifter kommer naturligtvis att behandlas konfidentiellt och efter sammanställningen kommer det inte gå att urskilja den enskildes svar.

Om du har frågor kring enkäten är du välkommen att kontakta oss via telefon eller e-postmeddelande enligt uppgifterna nedan. Självklart ges du en möjlighet att ta del av examensarbetets resultat då arbetet är slutfört och om så önskas skicka ett e-postmeddelande till oss innehållande ditt namn och din adress.

Vi ser fram emot ditt svar på denna enkät, vilket kommer att vara till stor nytta för oss i detta examensarbete. Vi tackar så mycket på förhand att du tog dig tid att svara på denna enkät.

Med vänliga hälsningar!

Jesper Åkerblom
0730- 687462
a06jeak1@stud.slu.se

Olof Wassberg
0709- 489862
a06olwa1@stud.slu.se

Kontakt person på LRF Konsult:

Lars-Göran Svensson Marknadsansvarig Lantbruk
lars-goran.svensson@konsult.lrf.se

Påminnelseutskick till kredithandläggarna

Datum

Bäste kredithandläggare lantbruk!

För någon vecka sedan mottog du ett enkätfrågeformulär angående hur kredithandläggare lantbruk beaktar den potentiella riskfaktorn att värdet på säkerheten i form av åkermarken kan sjunka, vid kreditgivning åt lantbruksfastighetsaffärer.

Vi har ännu inte mottagit ditt svar, om du nyligen har skickat in enkäten kan du bortse från denna påminnelse. Ditt deltagande i undersökningen är givetvis frivillig men vi vill framhålla att ditt svar är mycket viktigt för studiens resultat.

Som vi påpekade i första brevet så kommer ditt svar att behandlas helt anonymt och den enskildes svar kommer inte att kunna urskiljas. Vi vill även ännu en gång påpeka att studien inte syftar till att göra någon som helst jämförelse mellan de olika bankerna.

Har ditt enkätfrågeformulär eller svarskuvert kommit bort så ber vi er vänligen att skicka ett e-postmeddelande till oss enligt adresserna nedan, så skickar vi ut nya.

Om du önskar att ta del av resultatet vänligen skicka ett e-postmeddelande innehållande namn och adress.

Har du frågor angående undersökningen så tveka inte att höra av dig. Vi ser fram emot ditt svar på denna enkät, vilket kommer att vara till stor nytta för oss i detta examensarbete. Vi tackar så mycket på förhand att du tog dig tid att svara på denna enkät.

Med vänliga hälsningar!

Jesper Åkerblom
0730- 687462
a06jeak1@stud.slu.se

Olof Wassberg
0709- 489862
a06olwal@stud.slu.se

Kontakt person på LRF Konsult:

Lars-Göran Svensson Marknadsansvarig Lantbruk
lars-goran.svensson@konsult.lrf.se